



Na osnovu člana 22 Statuta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 17/08), Skupština Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, na 2. redovnoj sjednici održanoj 18. marta 2009. godine, u s v a j a

Z A K O N O PARNIČNOM POSTUPKU BRČKO DISTRIKTA BiH

P R V I D I O

OPĆE ODREDBE

I. OSNOVNA NAČELA

Član 1

Ovim zakonom određuju se pravila postupka na osnovu kojih Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) i Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Apelacioni sud) raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 2

- (1) U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.
- (2) Sud u postupku primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Član 3

- (1) Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka.
- (2) Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima.

Član 4

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, po pravilu, na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja.

Član 5

Svaka stranka ima pravo da se izjasni o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašten da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila data mogućnost da se izjasni.

Član 6

Parnični postupak vodi se na jednom od jezika u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, a službena pisma su latinica i ćirilica.

Član 7

- (1) Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da izvede dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.
- (2) Sud je ovlašten da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).

Član 8

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Član 9

Stranke su dužne da pred sudom govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Član 10

Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 11

- (1) Prvostepeni postupak će se, po pravilu, sastojati od dva ročišta i to jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.
- (2) U složenijim parnicama i u rješavanju imovinskih sporova sud može odrediti da pripremno ročište može trajati više dana, ali najduže 30 dana, od dana otvaranja pripremnog ročišta.

Član 12

- (1) Kad odluka suda zavisi od rješavanja nekog prethodnog pitanja koje se odnosi na to da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drugačije određeno.
- (2) Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.
- (3) U parničnom postupku sud je, u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 13

- (1) U prvostepenom postupku i postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac.
- (2) U prvostepenom postupku u sporovima male vrijednosti može postupati i odlučivati stručni saradnik.
- (3) Stručni saradnik, u postupcima iz stava 2 ovog člana može preduzimati sve radnje za koje je ovim zakonom predviđeno da ih preduzima sudija Osnovnog suda.
- (4) U drugostepenom postupku i u postupku odlučivanja po reviziji sudi vijeće od trojice sudija.

Član 14

Stranke preduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu, ako za pojedine radnje nije zakonom određen poseban oblik u kojem se mogu preduzeti.

II. NADLEŽNOST SUDA

1. Zajedničke odredbe

Član 15

- (1) Osnovni sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je nadležan.
- (2) Prilikom ocjenjivanja nadležnosti, sud će uzeti u obzir navode u tužbi i činjenice koje su sudu poznate.
- (3) Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud.

Član 16

- (1) Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.
- (2) Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine (u nastavku teksta: Brčko distrikt), već drugi sud u Bosni i Hercegovini, rješenjem će se oglasiti nenadležnim i nakon pravosnažnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim, sud će bez odlaganja, a najkasnije u roku od 3 dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.
- (3) Kada sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud, nego neki drugi organ vlasti, oglasit će se nenadležnim, ukinuti radnje sprovedene u postupku i odbaciti tužbu.

Član 17

- (1) Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem obustaviti parnični postupak ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima vanparničnog postupka. Postupak će se po pravosnažnosti rješenja nastaviti po pravilima vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.
- (2) Radnje koje je sproveo parnični sud, kao što su: uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i drugo i odluke koje je donio taj sud, nisu bez važnosti zato što su preduzete u parničnom postupku.

Član 18

- (1) Sud se može povodom prigovora tuženog oglasiti mjesno nenadležnim ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.
- (2) Sud se može oglasiti po službenoj dužnosti mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Član 19

- (1) Ako Osnovni sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostavit će, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba da riješi ovaj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen usljed očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju će predmet ustupiti drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.
- (2) Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglasio mjesno nenadležnim odluku donio sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je taj sud, koji je odluku donio, nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

2. Nadležnost sudova u sporovima s međunarodnim elementom

Član 20

- (1) U pogledu nadležnosti sudova u Brčko distriktu u postupcima u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u Bosni i Hercegovini, strana država ili međunarodna organizacija, važe pravila međunarodnog prava.
- (2) U slučaju sumnje o postojanju i obimu prava imuniteta objašnjenje daje Pravosudna komisija, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova Bosne i Hercegovine.

Član 21

- (1) Osnovni sud nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom Bosne i Hercegovine ili zakonom Brčko distrikta ili međunarodnim ugovorom.
- (2) Ako u zakonu ili u međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti Osnovnog suda za određenu vrstu sporova, Osnovni sud nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizilazi iz odredaba ovog zakona o mjesnoj nadležnosti.

3. Stvarna nadležnost

Član 22

- (1) U parničnom postupku Osnovni sud ima opću stvarnu nadležnost.
- (2) Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi na svoju stvarnu nadležnost.

4. Mjesna nadležnost

a) Opća mjesna nadležnost

Član 23

Osnovni sud je nadležan za suđenje:

- 1) ako tuženi ima prebivalište ili boravište na području Distrikta,
- 2) u sporovima protiv pravnih lica ako se sjedište tih pravnih lica nalazi na području Distrikta,
- 3) u sporovima protiv stanovnika Distrikta, koji stalno žive u inostranstvu, kamo je upućen na službu ili na rad od organa Distrikta ili pravnog lica, ako je njegovo posljednje prebivalište bilo na području Distrikta.

b) Izberiva mjesna nadležnost

Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 24

- (1) Za suđenje u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

- (2) Ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je pored suda_iz stava 1 ovog člana i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.
- (3) Odredbe stavova 1 i 2 ovog člana primjenjivat će se i u sporovima protiv društva za osiguranje radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti društava za osiguranje, a odredba stava 1 ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovu jemstva proizvođača

Član 25

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pismenog jemstva protiv proizvođača koji je dao jemstvo nadležan je, osim suda opće mjesne nadležnosti za tuženog, i sud opće mjesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pismeno jemstvo proizvođača.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 26

Za suđenje u sporovima za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 27

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi), nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili majčinstva

Član 28

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili majčinstva, ako je tužilac dijete, nadležan je pored suda opće mjesne nadležnosti i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravnog lica

Član 29

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica koje ima poslovnu jedinicu van svog sjedišta, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem području se nalazi poslovna jedinica.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 30

Dok ostavinski postupak nije pravosnažno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, kao i u sporovima o potraživanjima povjerioca prema ostavitelju, pored suda opće mjesne nadležnosti mjesno je nadležan i sud na čijem području se nalazi sud koji sprovodi ostavinski postupak.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 31

Za suđenje u sporovima imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa

Član 32

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužilac zaposleni, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opće mjesno nadležan za tuženog, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad mogao obavljati, kao i sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima

Član 33

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

c) Isključiva mjesna nadležnost

Nadležnost u sporovima o nepokretnostima

Član 34

(1) Za suđenje u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporovima zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i u sporovima iz zakupnih ili

najamnih odnosa na nepokretnosti ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nepokretnost.

- (2) Ako nepokretnost leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost u sporovima o vazduhoplovu i brodu

Član 35

Za suđenje u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na vazduhoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe, kao i u sporovima iz zakupnih odnosa na vazduhoplovu i brodu, nadležan je Osnovni sud ako se kod tog suda vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan.

Član 36

Za suđenje u sporovima zbog smetanja posjeda na brodovima, odnosno vazduhoplovima iz člana 35 ovog zakona nadležan je Osnovni sud kao sud na čijem se području vodi upisnik u koji je brod, odnosno vazduhoplov upisan, kao i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 37

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog ili administrativnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

d) Supsidijarna nadležnost

Nadležnost za suparničare

Član 38

Ako je jednom tužbom tuženo više lica u svojstvu materijalnih suparničara (član 160 stav 1 tačka 1), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih.

e) Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 39

- (1) Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi Osnovni sud koji nije mjesno nadležan, pod uslovom da je taj sud stvarno nadležan.
- (2) Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više sudova u Bosni i Hercegovini, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi Osnovni sud kao stvarno nadležan sud.

- (3) Ovaj sporazum važi samo ako je pismeno sastavljen, ako su ga potpisale sve stranke i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proističu iz određenog pravnog odnosa.
- (4) Ispravu o sporazumu tužilac mora priložiti uz tužbu.
- (5) Ako tužba nije podnesena sudu na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti tuženi može zahtijevati da se predmet ustupi tom sudu.
- (6) Zahtjev iz prethodnog stava tuženi može podnijeti najkasnije u odgovoru na tužbu, uz prilaganje isprave o sporazumu.

III. STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Član 40

- (1) Stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice.
- (2) Posebnim propisima može se odrediti ko osim fizičkih i pravnih lica može biti stranka u postupku.
- (3) Sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost u smislu odredaba stavova 1 i 2 ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspoložu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.
- (4) Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana, kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici, nije dopuštena posebna žalba.

Član 41

- (1) Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).
- (2) Punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.
- (3) Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 42

- (1) Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik.
- (2) Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog organa Brčko distrikta donesenim na osnovu zakona.

- (3) U toku cijelog postupka sud po službenoj dužnosti pazi može li lice, koje se pojavljuje kao stranka, biti stranka u postupku i da li je parnično sposobno, zastupa li parnično nesposobnu stranku njen zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebna ovlaštenja kada su ona potrebna.

Član 43

- (1) Zakonski zastupnik može u ime stranke, preduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe ili za preduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebna ovlaštenja, on može te radnje preduzimati samo ako ima takva ovlaštenja.
- (2) Lice koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da na zahtjev suda dokaže da je zakonski zastupnik. Kad je za preduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik je dužan da dokaže da ima takvo ovlaštenje.
- (3) Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavijestit će o tome organ starateljstva. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 44

- (1) Kad sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će preduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa licem koje može biti stranka u postupku.
- (2) Isto tako, kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebna ovlaštenja kad su ona potrebna, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnom licu, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlaštenja ili će preduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.
- (3) Sud će odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1 i 2 ovog člana. Dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku preduzimati samo one radnje zbog čijeg bi odlaganja mogle da nastanu štetne posljedice za stranku.
- (4) Ako se nedostaci iz stavova 1 i 2 ovog člana ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem, ukinuti radnje sprovedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje parnice.
- (5) Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

Član 45

- (1) Ako se u toku postupka pred Osnovnim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, tako da bi zbog toga mogle nastati štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud će tuženom postaviti privremenog zastupnika.

- (2) Pod uslovom iz stava 1 ovog člana sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika naročito u slučajevima:
- 1) ako tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
 - 2) ako postoje protivni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
 - 3) ako obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika;
 - 4) ako je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema opunomoćenika;
 - 5) ako se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju opunomoćenika u Brčko distriktu, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.
- (3) O postavljanju privremenog zastupnika sud će bez odlaganja obavijestiti organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće.

Član 46

- (1) Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.
- (2) Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik obavlja sve dok se tuženi ili njegov opunomoćenik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 47

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženom iz razloga navedenih u članu 45 stavu 2 tačkama 4 i 5 ovog zakona, sud će u roku od osam dana izdati oglas koji će objaviti u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, u Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i na oglasnoj tabli suda.

Član 48

- (1) Parnična sposobnost u Brčko distriktu procjenjuje se po zakonima Brčko distrikta.
- (2) Parnična sposobnost državljanina Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine u postupku pred sudovima Distrikta procjenjuje se po zakonima Republike Srpske i po zakonima Federacije Bosne i Hercegovine.

IV. OPUNOMOĆENICI

Član 49

- (1) Stranke mogu preduzimati radnje u postupku lično ili preko opunomoćenika.
- (2) Stranka koju zastupa opunomoćenik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog opunomoćenika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko opunomoćenika, ako je on prisutan na glavnoj raspravi.

Član 50

- (1) Opunomoćenik može biti advokat, advokatsko društvo, ili zaposlenik Kancelarije za pravnu pomoć kao i, za pravna lica zaposleni kod tog pravnog lica, a za fizička lica braćni, odnosno vanbraćni drug stranke ili srodnik stranke po krvi ili po tazbini.
- (2) Ako sud utvrdi da opunomoćenik koji je advokat ne obavlja svoju dužnost u skladu sa zakonom o advokaturi, sud će o tome obavijestiti nadležnu advokatsku komoru i, ako je to moguće, stranku koju advokat zastupa.

Član 51

Radnje u postupku koje opunomoćenik preduzima u granicama punomoći, imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 52

- (1) Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog opunomoćenika na ročištu na kome je ta izjava data.
- (2) Ako je opunomoćenik priznao neku činjenicu na ročištu na kojem stranka nije bila prisutna ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave prema članu 238 stavu 2 ovog zakona.

Član 53

Stranka može ovlastiti opunomoćenika da preduzima samo određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Član 54

Ako je stranka izdala advokatu punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlaštenja u punomoći, advokat je na osnovu takve punomoći, ovlašten:

- 1) obavljati sve radnje u postupku, a posebno podnijeti tužbu, povući tužbu, dati odgovor na tužbu, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenog zahtjeva, zaključiti nagodbu, podnijeti pravni lijek i odreći se ili odustati od njega, te zahtijevati izdavanje mjera obezbjeđenja;
- 2) stavljati zahtjev za izvršenje ili obezbjeđenje i preduzimati potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;
- 3) od protivne stranke primiti dosuđene troškove;
- 4) pismeno ovlastiti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi.

Član 55

Advokata kome je stranka izdala punomoć može, uz izričito ovlaštenje stranke, zamjenjivati drugi advokat, a pred Osnovnim sudom i advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen.

Član 56

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlaštenja opunomoćenika, opunomoćenik koji nije advokat može, na osnovu takve punomoći, obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje sudske nagodbe, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i prenošenje punomoći na drugo lice, te za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Član 57

- (1) Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.
- (2) Stranka koja nije pismena ili nije u stanju da se potpiše stavit će na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak kažiprsta. Ako se u tom slučaju, punomoć izdaje licu koje nije advokat, potrebno je prisustvo dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoći.
- (3) Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerena punomoć. Protiv tog rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 58

- (1) Opunomoćenik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.
- (2) Sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi lice koje nije podnijelo punomoć, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji.
- (3) Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, sud će odgoditi donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je obavilo lice bez punomoći.
- (4) Sud je dužan da tokom cijelog postupka pazi da li je lice koje se pojavljuje kao opunomoćenik ovlašteno za zastupanje. Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao opunomoćenik nije ovlašteno za zastupanje, ukinut će parnične radnje koje je to lice preduzelo, ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Član 59

- (1) Stranka može punomoć opozvati u svako vrijeme, a opunomoćenik ga može u svako vrijeme otkazati.
- (2) Opozivanje, odnosno otkaz punomoći mora se saopštiti sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.
- (3) Opozivanje, odnosno otkaz punomoći važi za protivnu stranku od trenutka kad joj je saopšten.
- (4) Poslije otkaza punomoći, opunomoćenik je dužan još petnaest dana da vrši radnje za lice koje mu je izdalo punomoć, ako je potrebno da od njega otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 60

- (1) Ako je opunomoćeniku dato ovlaštenje da može vršiti sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njezin zakonski zastupnik, umre ili postane poslovno nesposobna ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, opunomoćenik je ovlašten da i nadalje preduzima radnje u postupku, ali nasljednik, odnosno novi zakonski zastupnik, može opozvati punomoć.
- (2) U slučajevima navedenim u stavu 1 ovog člana, opunomoćeniku koji nije advokat uvijek prestaju ovlaštenja koja se u punomoći moraju izričito navesti (član 56).

Član 61

- (1) Prestankom pravnog lica prestaje i punomoć koju je ono izdalo.
- (2) U slučaju stečaja, punomoć koju je izdao stečajni dužnik prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.
- (3) Izuzetno od odredaba stavova 1 i 2 ovog člana, opunomoćenik je dužan da još petnaest dana vrši radnje u postupku ako je potrebno da od stranke otkloni štetu.

V. JEZIK U POSTUPKU

Član 62

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim učesnicima u postupku na jednom od jezika iz člana 6 ovog zakona.

Član 63

Stranke i drugi učesnici u postupku pri učestvovanju u postupku upotrebljavaju jedan od jezika iz člana 6 ovog zakona.

Član 64

- (1) Stranke i umješaci koji ne poznaju nijedan od jezika iz člana 6 ovog zakona, obezbijedit će o svom trošku usmeno i pismeno prevođenje procesnih radnji koje preduzimaju, kao i druga usmena i pismena prevođenja za svoje potrebe.
- (2) Stranke i umješaci dužni su obezbijediti i prevođenje koje se odnosi na izvođenje dokaza koje su predložili.
- (3) Prevođenje vrše tumači.

VI. VRIJEDNOST SPORA

Član 65

- (1) Tužilac je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.
- (2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.
- (3) Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir pri određivanju vrijednosti spora ako ne čine glavni zahtjev.

Član 66

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Član 67

- (1) Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahtjeva koji se zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva.
- (2) Ako zahtjevi u tužbi proizilaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženih, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Član 68

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 69

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje obezbjeđenja za izvjesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba obezbijediti, ali ako predmet zaloga ima manju vrijednost od potraživanja koje treba obezbijediti, kao vrijednost predmeta spora uzet će se vrijednost predmeta zaloga.

Član 70

- (1) Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužilac u tužbi navede da pristaje da umjesto ispunjenja tog zahtjeva primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzet će se taj iznos.
- (2) U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužilac naznačio u tužbi.
- (3) Ako je u slučaju iz stava 2 ovog člana tužilac suviše visoko ili suviše nisko naznačio vrijednost predmeta spora, sud će, najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije

održano, onda na glavnoj raspravi, prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način provjeriti tačnost naznačene vrijednosti, te rješenjem odrediti vrijednost predmeta spora.

- (4) Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana, nije dozvoljena posebna žalba.

Član 71

Ako novčani iznos nije izražen u konvertibilnim markama, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora se utvrđuje u konvertibilnim markama, po srednjem kursu odnosne valute, koji je utvrdila Centralna banka BiH u vrijeme podnošenja tužbe.

VII. PODNESCI

Član 72

- (1) Tužba, odgovor na tužbu, protivtužba, odgovor na protivtužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopštenja, koji se daju van rasprave, podnose se pismeno (podnesci). Uslov pismene forme ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaksom ili elektroničkom poštom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim, ako je u njima označen pošiljalac.
- (2) Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Naročito treba da sadrže: označenje suda, prezime, očevo ime i ime fizičkog lica, odnosno naziv pravnog lica, matični broj fizičkog lica, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i opunomoćenika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.
- (3) Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka mora u podnesku da navede činjenice i dokaze na kojima zasniva svoj zahtjev.
- (4) Podnesci koji se dostavljaju elektroničkom poštom moraju biti ovjereni kvalifikovanim elektroničkim potpisom.
- (5) Podnesci sa priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 73

- (1) Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku, prepisu ili fotokopiji.
- (2) Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dozvoliti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u spisima predmeta, vratit će se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prepis ili fotokopiju isprave.

- (3) Ako je isprava priložena u prepisu ili fotokopiji, sud će, na zahtjev protivne stranke, pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvolit će da je pregleda. Sud će odrediti rok u kojem se isprava ima predati, odnosno pregledati.
- (4) Protiv tih rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 74

- (1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnosiocu vratiti podnesak, radi ispravke ili dopune uz navode šta treba ispraviti ili dopuniti i odredit će rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.
- (2) Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predat sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku, smatrat će se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.
- (3) Smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune, odbacit će se.
- (4) Ako podnesci ili prilozi nisu podneseni u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnosilac ne postupi po tom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

VIII. ROKOVI I ROČIŠTA

1. Rokovi

Član 75

- (1) Ako rok nije određen zakonom, određuje ga sud s obzirom na okolnosti slučaja.
- (2) Rok koji sud odredi izuzetno se može produžiti na prijedlog zainteresovanog lica ako za to postoje opravdani razlozi.
- (3) Prijedlog za produženje roka mora se podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži.
- (4) Protiv rješenja o produženju roka nije dozvoljena žalba.

Član 76

- (1) Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.
- (2) Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je izvršeno dostavljanje ili saopštenje, odnosno dan u koji pada događaj od kad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi naredni dan.
- (3) Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana

posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

- (4) Ako posljednji dan roka pada na državni praznik ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Član 77

- (1) Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku ako je prije nego što rok istekne predat nadležnom sudu.
- (2) Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu kome je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom, danom predaje smatra se dan prijema telefaksa u sud.
- (3) Ako je podnesak upućen elektroničkom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji kvalifikovanog elektroničkog potpisa.
- (4) Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatrat će se da je dat u roku ako uredan podnesak naknadno bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.
- (5) Za lica koja se nalaze na obaveznoj vojnoj službi u vojsci, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnim ustanovama smatra se kao dan predaje sudu.
- (6) Odredba stava 4 ovog člana odnosi se i na ostala lica koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.
- (7) Za lica lišena slobode dan predaje podneska upravi zatvora, odnosno ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija smatra se kao dan predaje sudu.
- (8) Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, a stigine nadležnom sudu poslije isteka roka, smatrat će se da je na vrijeme podnesen.
- (9) Odredbe st. od 1 do 7 ovog člana primjenjuju se i na rok u kome se po posebnim propisima mora podići tužba, kao i na rok zastarjelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

2. Ročišta

Član 78

- (1) Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano.
- (2) Sud će na ročište pozvati stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim.
- (3) U pozivu sud će naznačiti mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navesti stranke i predmet spora.
- (4) Sud će u pozivu naročito upozoriti stranke i ostale učesnike u postupku na zakonske posljedice izostanka sa ročišta.

Član 79

- (1) Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.
- (2) Sud može odlučiti da se ročište održi van sudske zgrade kad nađe da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

3. Povrat u prijašnje stanje

Član 80

- (1) Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen prijedlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći.
- (2) Kad se dozvoli povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kome se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 81

- (1) Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo izvršiti propuštenu radnju.
- (2) Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.
- (3) Poslije proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.
- (4) Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da istovremeno sa podnošenjem prijedloga izvrši i propuštenu radnju.

Član 82

Ne može se zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dozvoli povrat u prijašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno povodom prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

Član 83

Sud će odmah odlučiti o prijedlogu za povrat u prijašnje stanje i nastaviti postupak.

Član 84

- (1) Neblagovremene i nedozvoljene prijedloge za povrat u prijašnje stanje odbacit će sud

rješenjem.

- (2) Po prijedlogu za povrat u prijašnje stanje sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog zasniva općepoznate.

Član 85

- (1) Protiv rješenja kojim se usvaja prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dozvoljena posebna žalba.
- (2) Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dozvoljena posebna žalba, osim ukoliko je prijedlog podnesen zbog donošenja presude zbog propuštanja.

IX. ZAPISNICI

Član 86

Pripremno ročište i glavna rasprava snimaju se magnetofonski.

Član 87

Snimak mora da sadrži: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena prisutnih stranaka, odnosno trećih lica i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno opunomoćenika, je li glavna rasprava javna ili je javnost isključena, izjave stranaka, njihove prijedloge, dokaze koje su ponudile, dokaze koji su izvedeni, iskaze svjedoka i vještaka, te odluke suda donesene na ročištu, odnosno, nakon zaključenja glavne rasprave.

Član 88

Na zahtjev saslušanog lica snimak će se odmah reprodukovati.

Član 89

Sudija može odrediti da se magnetofonski snimak u cjelini ili djelimično prepíše. Sudija će pregledati i ovjeriti prepis i priključiti ga spisu.

Član 90

Magnetofonska traka čuva se zajedno sa spisom.

Član 91

- (1) O vijećanju i glasanju u postupku pred Apelacionim sudom sastavlja se poseban zapisnik.
- (2) Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donesena. Odvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasanju ako nisu unesena u sam zapisnik.
- (3) Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvorit će se

u poseban omot. Taj zapisnik može razgledati samo vijeće Apelacionog suda kad rješava o vanrednim pravnim lijekovima i u tom slučaju zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

- (4) Bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća.

X. DOSTAVA PISMENA

1. Način dostave pismena

Član 92

Pismena se dostavljaju, u pravilu, poštom, a može ih dostavljati određeni radnik suda ili neposredno u sudu.

Član 93

- (1) Dostavljanje organima Distrikta i pravnim licima obavlja se predajom pismena licu ovlaštenom za primanje pismena ili radniku koji se zatekne u uredu, odnosno poslovnoj prostoriji.
- (2) Dostavljanje pravnom licu može se izvršiti i preko njegove poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.
- (3) Kad pismeno treba dostaviti Ombudsmenu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen BiH), dostavljanje se obavlja predajom pismena njegovoj pisarnici, odnosno službi za primanje pismena. Danom dostave smatra se dan predaje pismena pisarnici, odnosno ovlaštenoj službi.
- (4) Dostavljanje prema odredbama st. 1 i 2 ovog člana obavlja se i kad su stranke, navedene u tom stavu, za svog opunomoćenika odredile lice koje je njihov radnik.

Član 94

Radnicima policije, radnicima kopnenog, riječnog i vazdušnog saobraćaja poziv se dostavlja preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine, a prema potrebi, mogu im se na taj način dostavljati i ostala pismena.

Član 95

- (1) Kad dostavljanje treba izvršiti licima ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostavljanje će se izvršiti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije šta drugo određeno.
- (2) Ako se dostavljanje pismena ima izvršiti državljanima Bosne i Hercegovine u inostranstvu, to se može učiniti preko nadležnog konzularnog, odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi preko organa uprave nadležnog za inostrane poslove Bosne i Hercegovine, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

Član 96

Dostavljanje pravnom licu koje ima sjedište u inostranstvu, može se obaviti i preko njegovog zastupništva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini ili Distriktu.

Član 97

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija.

Član 98

- (1) Kad stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno opunomoćenika, dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku odnosno opunomoćeniku, ako u ovom zakonu nije što drugo određeno.
- (2) Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno opunomoćenika, dovoljno je dostavljanje izvršiti jednom od njih.

Član 99

Dostavljanje advokatu kao opunomoćeniku može se izvršiti i predajom pismena licu koje je zaposleno u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Član 100

- (1) Dostavljanje se obavlja radnim danom, i to danju, u stanu ili na radnom mjestu lica kome se dostavljanje ima izvršiti ili u sudu kad se to lice tamo zatekne.
- (2) Dostavljanje se može izvršiti i u drugo vrijeme i na drugom mjestu, po pristanku lica kome se dostavljanje treba izvršiti ili na osnovu posebne odluke suda koju je dostavljač dužan na zahtjev pokazati.
- (3) Odredba da se dostavljanje obavlja samo radnim danom ne važi za dostavljanje poštom.

Član 101

- (1) Ako se lice kome se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostavljanje se vrši predajom pismena kome od njegovih punoljetnih članova domaćinstva, koji je dužan da primi pismeno. Ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati kućepazitelju ili susjedu, ako oni na to pristanu.
- (2) Ako se dostavljanje obavlja na radnom mjestu lica kome se pismeno treba dostaviti, a to se lice tu ne zatekne, dostavljanje se može obaviti licu koje na istom mjestu radi, ako ono pristane da primi pismeno.
- (3) Predaja pismena drugom licu nije dopuštena ako ono učestvuje u parnici kao protivnik licu kome se dostavljanje ima obaviti.

Član 102

- (1) Tužba, vanredni pravni lijek, presuda i rješenje protiv kojih je dopuštena posebna žalba dostavit će se lično stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno opunomoćeniku. Ostala pismena dostavit će se lično kad je to ovim zakonom izričito određeno ili kad sud

smatra da je zbog priloženih isprava u originalu ili iz kojeg drugog razloga potrebna veća opreznost.

- (2) Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje mora obaviti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kom mjestu mogao to lice zateći i ostaviti mu kod jednog od lica navedenih u članu 101 stavovima 1 i 2 ovog zakona pismenu obavijest da radi primanja pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svome radnom mjestu. Ako i nakon toga dostavljač ne zatekne lice kojem se pismeno ima dostaviti, postupit će se prema odredbama člana 101 ovog zakona, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.
- (3) Ako pismeno iz stava 1 ovog člana treba dostaviti organima Distrikta i pravnim licima, dostavljanje se obavlja prema odredbama člana 93 ovog zakona.

Član 103

Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno treba dostaviti odsutno i da mu lica navedena u članu 101 st. 1 i 2 ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, pismeno će se vratiti sudu uz naznaku gdje se odsutni nalazi.

2. Odbijanje prijema pismena

Član 104

Kad lice kome je pismeno upućeno, odnosno punoljetni član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašteno lice ili radnik organa Distrikta ili pravnog lica odbije da primi pismeno, dostavljač će pismeno ostaviti u prostoriji gdje se dostavljanje vrši ili će ga pribiti (nalijepiti) na vrata te prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja prijema, kao i mjesto gdje je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

3. Promjena adrese

Član 105

- (1) Ako stranka ili njen zakonski zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.
- (2) Ako protiv pravosnažne odluke, unutar roka iz stava 1 ovog člana, bude izjavljena revizija, taj rok produžava se sve dok ne istekne šest mjeseci od dostave stranci odluke povodom revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačava.
- (3) Ako je protiv pravosnažne odluke, unutar roka iz stava 1 ovog člana, podnesen prijedlog za ponavljanje postupka, taj rok produžava se do isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv koga nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci odluke o žalbi kojom se postupak za ponavljanje postupka pravosnažno završava.

- (4) Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatrat će se da rok iz stava 1 ovog člana nije ni počeo teći.
- (5) Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se dalje dostave u parnici obavljaju objavljivanjem pismena na oglasnoj tabli suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.
- (6) Dostava iz stava 5 ovog člana smatra se obavljenom nakon proteka 15 dana od dana objavljivanja pismena na oglasnoj tabli suda.
- (7) Kad opunomoćenik za primanje pismena do isteka rokova iz stavova od 1 do 3 ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena preko koga će obavljati sve dostave, dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog opunomoćenika.

4. Opunomoćenik za primanje pismena

Član 106

Stranku ili njenog zakonskog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju opunomoćenika u Distriktu, pozvat će sud da u primjerenom roku postave opunomoćenika za primanje pismena u Distriktu. Ako stranka ili njen zakonski zastupnik ne postave takvog opunomoćenika, sud će stranci na njen trošak postaviti privremenog zastupnika ovlaštenog za primanje pismena i o tome obavijestiti stranku, odnosno njenog zakonskog zastupnika.

Član 107

- (1) Ako više lica zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika odnosno opunomoćenika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog opunomoćenika za primanje pismena. Istovremeno sud će obavijestiti tužioce koga će od njih smatrati zajedničkim opunomoćenikom za primanje pismena ako oni sami ne imenuju takvog opunomoćenika.
- (2) Odredbe stava 1 ovog člana primjenjivat će se i kad je više lica tuženo kao jedinstveni suparničari.

5. Utvrđivanje adrese

Član 108

Ako stranka ne može sama saznati adresu lica kome pismo treba dostaviti, sud će nastojati od nadležnog organa Distrikta ili na drugi način dobiti potrebne podatke.

6. Dostavnica

Član 109

- (1) Potvrdu o obavljenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici slovima sam napisati dan prijema.

- (2) Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima dan prijema, te staviti napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.
- (3) Ako primalac odbije potpisati dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.
- (4) Ako je dostavljanje izvršeno prema odredbi člana 102 stava 2 ovog zakona, dostavljač će to naznačiti na dostavnici, kao i dan i sat kada je dostava pokušana i mjesto gdje je ostavljena pismena obavijest.
- (5) Kad je prema odredbama ovog zakona pismeno predano drugom licu, a ne onom kome se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos ta dva lica.
- (6) Ako je na dostavnici netačno ili nečitko naznačen datum dostave ili je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

XI. PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 110

- (1) Stranke imaju pravo pregledati i prepisivati spise parnice u kojoj učestvuju.
- (2) Ostalim licima koja imaju opravdan interes može se dopustiti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.
- (3) Kad je postupak u toku, dozvolu za pregledanje i prepisivanje spisa daje sudija koji vodi postupak, a kad je postupak završen, dozvolu daje predsjednik suda, odnosno radnik u sudu koga odredi predsjednik suda.

XII. IZUZEĆE

Član 111

Sudija ne može suditi:

- 1) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili opunomoćenik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika, ili ako je u istom predmetu saslušan ili predložen kao svjedok ili vještak;
- 2) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili opunomoćenik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, ili mu je bračni, odnosno vanbračni drug ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik vanbračnog druga do drugog stepena, bez obzira da li su brak, odnosno vanbračna zajednica prestali ili ne;
- 3) ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili opunomoćenika;
- 4) ako je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa;
- 5) ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Član 112

- (1) Stranka podnosi zahtjev za izuzeće sudije čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave, a ako nije bilo rasprave, do donošenja odluke.
- (2) Stranka može u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek, poimenično navesti sudiju koji ne bi mogao učestvovati u donošenju odluke zbog razloga iz člana 111. ovog zakona.
- (3) Stranka može tražiti izuzeće samo poimenično određenog sudije koji u predmetu postupa.
- (4) Stranka je dužna da u zahtjevu navede okolnosti zbog kojih smatra da postoji neki od zakonskih osnova za izuzeće.

Član 113

- (1) O zahtjevu za izuzeće sudije odlučuje predsjednik tog suda.
- (2) Ako stranka traži izuzeće predsjednika Osnovnog suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik Apelacionog suda.
- (3) O zahtjevu za izuzeće predsjednika Apelacionog suda odlučuje opća sjednica suda.
- (4) Prije donošenja rješenja o izuzeću uzet će se izjava od sudije čije se izuzeće traži, a po potrebi izvršit će se i drugi izviđaji.
- (5) Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

Član 114

Kad sudija sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće ili čim sazna da postoji neki od razloga za njegovo izuzeće iz člana 111 ovog zakona, dužan je da odmah o tome obavijesti predsjednika suda, a da postupak nastavi bez odlaganja do donošenja odluke o izuzeću. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on će odrediti sebi zamjenika iz reda sudija tog suda.

Član 115

- (1) Odredbe ovog zakona o izuzeću sudija primjenjivat će se na odgovarajući način i na zapisničare.
- (2) O izuzeću zapisničara odlučuje sudija.

XIII. TROŠKOVI POSTUPKA

1. Parnični troškovi

Član 116

- (1) Parnične troškove sačinjavaju izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.
- (2) Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 117

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 118

- (1) Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je da po nalogu suda unaprijed položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati povodom izvođenja dokaza.
- (2) Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove.
- (3) Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi.
- (4) Izuzetno od odredbe stava 3 ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primjenom člana 3 stava 2 ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, predujam troškova za izvođenje dokaza isplatit će se iz sredstava suda.

Član 119

- (1) Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove.
- (2) Ako stranka djelimično uspije u parnici, sud može s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj srazmjeran dio troškova.
- (3) Sud može odlučiti da jedna stranka naknadi sve troškove koje je druga stranka imala, ako protivna stranka nije uspjela samo u srazmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog toga dijela nisu nastali posebni troškovi.
- (4) Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti da li će troškove iz člana 118 stava 4 ovog zakona snositi jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova suda.

Član 120

- (1) Pri odlučivanju koji će se troškovi nadoknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova, odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.
- (2) Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, ovi troškovi odmjerit će se po toj tarifi.

Član 121

Stranka je dužna da nezavisno od ishoda parnice naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojim krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Član 122

Ako nije bilo povoda za podnošenje tužbe, zbog toga što je tuženi već priznao svoju obavezu i bio je spreman ispuniti, ili zbog drugih razloga, tužilac će naknaditi tuženom parnične troškove.

Član 123

- (1) Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.
- (2) Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog lijeka.

Član 124

- (1) Svaka stranka snosi svoje troškove ako je parnica završena sudskim poravnanjem, a u poravnanju nije drugačije ugovoreno.
- (2) Troškovi poravnanja koje je pokušano, ali nije uspjelo ulaze u parnične troškove.

Član 125

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao povjerilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na tim stvarima, odredit će da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 126

- (1) Suparničari snose troškove na jednake dijelove.
- (2) Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će prema srazmjeri tog udjela odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.
- (3) Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari, odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.
- (4) Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 127

Ako ombudsmen učestvuje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova po odredbama ovog zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Član 128

Odredbe o troškovima primjenjuju se i na stranke koje zastupa javno pravobranilaštvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvataju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade advokatu.

Član 129

- (1) O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke bez raspravljanja.
- (2) Stranka je dužna da u zahtjevu opredijeljeno navede troškove za koje traži naknadu. Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna da stavi najkasnije do završetka raspravljanja koje

prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna da zahtjev za naknadu troškova stavi u prijedlogu o kome sud treba da odluči.

- (3) O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.
- (4) U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke o glavnoj stvari.
- (5) U slučaju iz člana 123 ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nije izvršen na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana po prijemu obavještenja o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Član 130

- (1) Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučit će i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog lijeka.
- (2) Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučit će o troškovima cijelog postupka.
- (3) Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostavit će se da se o troškovima postupka povodom pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.
- (4) Sud može postupiti po odredbi stava 3 ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 131

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istovremeno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

2. Troškovi u postupku za obezbjeđenje dokaza

Član 132

- (1) Troškove postupka za obezbjeđenje dokaza snosi stranka koja je podnijela prijedlog za obezbjeđenja dokaza. Ona je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.
- (2) Ove troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

3. Oslobođenje od plaćanja troškova postupka

Član 133

- (1) Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi te troškove bez štete za nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

- (2) Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja, prevođenja i sudskih oglasa. Sud može osloboditi stranke od plaćanja svih troškova ili jednog dijela troškova postupka.

Član 134

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koja stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 135

- (1) Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi Osnovni sud na prijedlog stranke.
- (2) Stranka je dužna da uz prijedlog podnese dokaze o imovnom stanju.
- (3) Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.
- (4) Protiv rješenja suda kojim se usvaja prijedlog stranke za oslobođenje plaćanja troškova postupka nije dozvoljena žalba.

Član 136

Predujam za troškove od čijeg je plaćanja stranka oslobođena, isplatit će se iz sredstava suda.

Član 137

- (1) Rješenje o oslobođenju od plaćanja troškova postupka Osnovni sud može u toku postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka. Tom prilikom sud će riješiti da li će stranka potpuno ili djelimično naknaditi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena.
- (2) Prvenstveno se imaju nadoknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 138

- (1) Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, čine dio parničnih troškova.
- (2) O naknadi tih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka sud će odlučiti po odredbama o naknadi troškova.
- (3) Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje po službenoj dužnosti Osnovni sud od stranke koja je dužna da naknadi ove troškove.
- (4) Ako je protivnik stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka odlukom suda obavezan da naknadi parnične troškove, a utvrdi se da on nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1 ovog člana plati u cjelini ili djelimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

XIV. NEPOŠTOVANJE SUDA

Član 139

Sud će u toku postupka kazniti novčanom kaznom do 5.000 KM stranku, zakonskog zastupnika, opunomoćenika ili umješeha koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Član 140

- (1) Novčanom kaznom do 5.000 KM sud će kazniti lice koje u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugog učesnika u postupku.
- (2) Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje je kao slušalac prisutno raspravi vrijeđa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama suda za održavanje reda, sud će ga opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sud će opomenuto lice udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom do 5.000 KM, a može ga i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.
- (3) Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njenog prisustva.
- (4) Ako iz sudnice bude udaljen opunomoćenik, sud će na zahtjev stranke odgoditi ročište, a ako stranka nije prisutna na ročištu, sud će uvijek odgoditi ročište i obavijestiti stranku da je njen opunomoćenik udaljen sa ročišta zbog narušavanja reda.
- (5) Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika kao opunomoćenika, obavijestit će o tome advokatsku komoru.

Član 141

- (1) Sud će novčanom kaznom do 5.000 KM kazniti opunomoćenika za primanje pismena koji protivno odredbi člana 105 stava 7 ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.
- (2) Sud će na zahtjev stranke narediti opunomoćeniku za primanje pismena da naknadi troškove koje je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem obavještenja o promjeni adrese.

Član 142

- (1) Sud će kazniti novčanom kaznom do 5.000 KM lice koje neosnovano odbije da primi pismo, te lice koje na neki drugi način ometa dostavljanje pismena, svjesno onemogućavajući ili otežavajući primjenu odredaba ovog zakona o dostavljanju.
- (2) Sud će na zahtjev stranke narediti licu iz stava 1 ovog člana da naknadi troškove koje je svojim ponašanjem opisanim u stavu 1 ovog člana prouzrokovalo.

Član 143

- (1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mjesta gdje treba da bude saslušan, sud će narediti da se prinudno dovede i naknadi troškove dovođenja i kazniti ga novčanom kaznom do 5.000 KM.

- (2) Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kaznit će ga novčanom kaznom do 5.000 KM.
- (3) Sud će na zahtjev stranke narediti svjedoku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.
- (4) Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično osloboditi od naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Član 144

- (1) Sud će novčanom kaznom do 5.000 KM kazniti vještaka koji ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili ako ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.
- (2) Sud će novčanom kaznom iz stava 1 ovog člana kazniti vještaka koji bez opravdanog razloga odbije da vještači.
- (3) Sud će na zahtjev stranke narediti vještaku da naknadi troškove koje je prouzrokovao svojim neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.
- (4) Rješenje o kazni sud može opozvati pod uslovima iz člana 143 stava 4 ovog zakona.
- (5) Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

Član 145

- (1) Žalba protiv rješenja iz čl. 139, 140, 141 stava 1, člana 143 stava 1 i člana 144 stava 1 ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.
- (2) Žalba protiv rješenja iz čl. 143 stava 2 i člana 144 stava 2 ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu usvojeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

XV. PRAVNA POMOĆ

Član 146

- (1) Osnovni sud dužan je u parničnom postupku pružati pravnu pomoć svim sudovima u Bosni i Hercegovini.
- (2) Ako Osnovni sud nije nadležan da izvrši radnju za koju je zamoljen, ustupit će molbu nadležnom sudu, odnosno drugom organu vlasti i o tome će obavijestiti sud od koga je primio molbu, a ako mu nadležni sud, odnosno organ vlasti nije poznat, vratit će molbu sudu koji je podnio molbu.

Član 147

- (1) Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, objašnjenje daje Pravosudna komisija, odnosno Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine.
- (2) Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom sudu ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Distrikta.
- (3) Odredbe člana 146 stava 2 ovog zakona važe i za postupanje sa molbom inostranog suda.

Član 148

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u zakonu Distrikta. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Distrikta.

Član 149

Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Distriktu, ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku.

Član 150

Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, molbe sudova iz Distrikta za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem preko Ministarstva inostranih poslova Bosne i Hercegovine. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Distriktu ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod na tom jeziku.

DRUGI DIO

TOK PARNIČNOG POSTUPKA

A. POSTUPAK PRED OSNOVNIM SUDOM

XVI. TUŽBA

1. Tužba i njen sadržaj

Član 151

- (1) Parnični postupak pokreće se tužbom.
- (2) Tužba mora da sadrži:
 - 1) osnov za nadležnost suda;
 - 2) određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sprovedenih potraživanja (tužbeni zahtjev);
 - 3) činjenice na kojima tužilac zasniva tužbeni zahtjev;

- 4) dokaze kojima se utvrđuju te činjenice;
 - 5) naznačenje vrijednosti spora i
 - 6) druge podatke koje, u skladu s članom 72 ovog zakona mora imati svaki podnesak.
- (3) Tužba treba da sadrži pravni osnov tužbenog zahtjeva.
 - (4) Sud nije vezan za pravni osnov tužbenog zahtjeva.
 - (5) Sud će postupiti po tužbi i kad tužilac nije naveo pravni osnov tužbenog zahtjeva.

2. Tužba za utvrđenje

Član 152

- (1) Tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.
- (2) Takva tužba se može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.
- (3) Ako odluka o sporu zavisi od toga postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je tokom parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud nadležan za takav zahtjev.
- (4) Isticanje zahtjeva prema odredbi stava 3 ovog člana neće se smatrati preinačenjem tužbe.

3. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Član 153

- (1) U jednoj tužbi tužilac može istaći više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom.
- (2) Ako zahtjevi nisu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kada je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnost postupka.
- (3) Ako sud, u slučaju iz stava 2 ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijet će rješenje o razdvajanju postupka.
- (4) Tužilac može u jednoj tužbi istaći dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi i tražiti da sud usvoji slijedeći od tih zahtjeva, ako nađe da onaj koji je u tužbi istaknut ispred njega nije osnovan.
- (5) Zahtjevi se mogu, prema stavu 4 ovog člana, istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinačenje tužbe

Član 154

- (1) Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanja drugog zahtjeva uz postojeći.
- (2) Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravni osnov tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

Član 155

- (1) Tužilac može da preinači tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.
- (2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, sud može da dozvoli preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupaka i ako tuženi pristane na preinačenje.
- (3) Smatrat će se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinačenju.
- (4) Sud će, u slučaju iz stava 2 ovog člana, dozvoliti preinačenje tužbe i kada se tuženi protivi preinačenju, ako su ispunjeni svi slijedeći uslovi:
 - 1) tužilac bez svoje krivice nije mogao tužbu preinačiti ranije,
 - 2) tuženi je u mogućnosti da raspravlja o preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.
- (5) Protiv rješenja kojim se usvaja ili odbija preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Član 156

- (1) Tužilac može, u roku iz člana 155 ovog zakona, tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitno tuženog tužiti drugo lice.
- (2) Za preinačenje tužbe prema stavu 1 ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupa u parnicu umjesto prvobitnog tuženog. Ako se prvobitno tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i njegov pristanak.
- (3) Lice koje stupa u parnicu umjesto tuženog mora primiti parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

5. Povlačenje tužbe

Član 157

- (1) Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog prije nego što tužba bude dostavljena tuženom. Tužba se može povući i nakon dostavljanja tuženom, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženi na to pristane. Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obavještenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatrat će se da je pristao na povlačenje.
- (2) Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovno podnijeti.

6. Postojanje parnice

Član 158

- (1) Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.
- (2) U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila tokom postupka, parnica počinje da teče od trenutka kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.
- (3) Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.
- (4) Ako među istim strankama već teče druga parnica o istom zahtjevu pred sudom u Bosni i Hercegovini, stranke su dužne da o tome obavijeste sud.
- (5) Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.

Član 159

- (1) Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kojem teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.
- (2) Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kojem teče parnica može stupiti u parnicu umjesto tužioca, odnosno tuženog, samo ako na to pristanu obje stranke.

XVII. SUPARNIČARI

Član 160

- (1) Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):
 - 1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze, proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalni suparničari);
 - 2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koje se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu, te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalni suparničari);
 - 3) ako je to drugim zakonom određeno.
- (2) Do zaključenja pripremnog ročišta, može pod uslovima iz stava 1 ovog člana, uz tužioca pristupiti novi tužilac, ili tužba može biti proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom.
- (3) Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje, mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ono u nju stupa.

Član 161

Lice koje u cjelini ili djelimično traži stvar ili pravo o kojem između drugih lica već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravosnažno ne završi.

Član 162

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 163

Ako se po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari) smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju dejstvo parničnih radnji koje su preduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu preduzeli.

Član 164

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 165

Svaki suparničar ima pravo da podnosi prijedloge koji se tiču toka parnice.

XVIII. UČESTVOVANJE TREĆIH LICA U PARNICI

1. Učešće umješača

Član 166

- (1) Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.
- (2) Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u toku postupka nastavljenog podnošenjem vanrednog pravnog lijeka.
- (3) Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom.
- (4) Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača data na ročištu, prepis tog dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 167

- (1) Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da učestvuje u postupku i predložiti da se umješač odbije.
- (2) Do pravosnažnosti rješenja kojim se odbija učešće umješača, umješač može učestvovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.
- (3) Protiv odluke suda kojom se usvaja učestvovanje umješača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 168

- (1) Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašten da stavlja prijedloge i da preduzima sve ostale

parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preduzme stranka kojoj se pridružio.

- (2) Ako je umještač stupio u parnicu do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je da podnese i vanredni pravni lijek.
- (3) Ako umještač podnese pravni lijek, primjerak njegovog podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio.
- (4) Parnične radnje umještača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo ako nisu u suprotnosti sa radnjama stranke.
- (5) Nakon pristanka svih parničnih stranaka, umještač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

2. Obavještenje trećeg lica o parnici

Član 169

- (1) Ako tužilac ili tuženi treba da obavijeste treće lica o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovalo određeno građanskopravno djelovanje, oni mogu, sve dok se parnica pravosnažno ne dovrši, to učiniti podneskom preko suda, u kojem će se navesti razlog obavještenja i u kakvom se stanju nalazi parnica.
- (2) Stranka koja je treće lica obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produženje rokova, odgodu ili odlaganje ročišta.

XIX. PREKID POSTUPKA

Član 170

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, a nema opunomoćenika u toj parnici;
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema opunomoćenika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravno lice prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravosnažno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja likvidacionog ili stečajnog postupka;
- 5) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 171

- (1) Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu prekid postupka sud će odrediti:
 - 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju;
 - 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja kao što su poplave i slično, odsječeno od suda.

- (2) Sud može odrediti prekid postupka ako se odluka o tužbenom zahtjevu ne može donijeti prije nego što bude donesena odluka u krivičnom postupku.

Član 172

- (1) Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.
- (2) Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može preduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave donijeti odluku.
- (3) Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakvo pravno dejstvo. Njihovo dejstvo počinje tek pošto postupak bude nastavljen.

Član 173

- (1) Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 170 tačkama od 1 do 4 ovog zakona nastaviti će se kad nasljednik ili staratelj zaostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravnik ili pravni sljedbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane pozove da to učine.
- (2) Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 171 stavu 1 tački 1 i stavu 2 ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravosnažno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.
- (3) U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.
- (4) Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali da teku počinju za zainteresovanu stranku teći u cjelini iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.
- (5) Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka, rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se prema odredbama člana 102 ovog zakona.

Član 174

- (1) Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 170) ili određuje (član 171) prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.
- (2) Ako je sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

XX. PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

1. Opće odredbe

Član 175

- (1) Sud će odmah nakon prijema tužbe početi pripreme za glavnu raspravu.
- (2) Pripreme za glavnu raspravu obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Član 176

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve, te predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 177

- (1) Sud u toku pripremanja glavne rasprave donosi odluke o upravljanju postupkom u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (2) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 178

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja, te primiti na zapisnik nagodbu stranaka.

2. Prethodno ispitivanje i dostavljanje tužbe

Član 179

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadrži elemente propisane odredbom člana 151 ovog zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, sud će, radi otklanjanja tih nedostataka preduzeti potrebne radnje predviđene odredbama članova 44 i 74 ovog zakona.

Član 180

- (1) Nakon prethodnog ispitivanja tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:
 - 1) da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
 - 2) da je tužba podnesena neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
 - 3) da o istom zahtjevu već teče parnica;
 - 4) da je stvar pravosnažno presuđena;
 - 5) da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba;

- 6) da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva;
 - 7) da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje; ili
 - 8) da tužilac u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke iz člana 179 ovog zakona.
- (2) Sud donosi rješenje kojim se sud oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi da nije mjesno nadležan ili da nije stvarno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 181

Ako smatra da nema dovoljno činjenica za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će o tom pitanju odluku donijeti naknadno, čim bude raspolagao sa dovoljno činjenica.

Član 182

Tužba s priložima dostavlja se tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe u Sudu.

3. Odgovor na tužbu

a) Odgovor na tužbu i njegov sadržaj

Član 183

- (1) Nakon prijema tužbe sa priložima, tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.
- (2) Prilikom dostavljanja tužbe tuženom, sud će poučiti tuženog o obavezi iz stava 1 ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 184

- (1) U odgovoru na tužbu tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje, u skladu s odredbama člana 72 ovog zakona, mora imati svaki podnesak.
- (2) Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržavati i razloge iz kojih se tužbeni zahtjev osporava, činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, te pravni osnov za navode tuženog.

Član 185

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određeni prigovor ili prijedlog ili preduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odgovor na tužbu.

Član 186

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu s odredbom člana 74 ovog zakona.

b) Protutužba i odgovor na protutužbu

Član 187

- (1) Tuženi može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, podnijeti protutužbu, ako je zahtjev protutužbe u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju zavisi u cjelini ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.
- (2) Nakon održavanja pripremnog ročišta, protutužba se može podnijeti samo ako tuženi na to pristane i ako sud ocijeni da podnošenje protutužbe nije usmjereno na odugovlačenje postupka.
- (3) Protutužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protutužbe stvarno nadležan drugi sud.
- (4) Odredbe ovog zakona o tužbi i odgovoru na tužbu na odgovarajući način se primjenjuju i na protutužbu i odgovor na protutužbu, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

4. Pripremno ročište

a) Opće odredbe

Član 188

- (1) Nakon prijema odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, sud će zakazati pripremno ročište.
- (2) Ako tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a tužilac u tužbi nije tražio donošenje presude zbog propuštanja, sud će zakazati pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu.
- (3) Datum održavanja pripremnog ročišta sud će, u pravilu, odrediti uz prethodnu konsultaciju sa strankama.
- (4) Pripremno ročište održat će se, po pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili, ako je tuženi podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana prijema odgovora na protutužbu.

Član 189

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučajevima u kojima sud, nakon ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 190

U pozivu za pripremno ročište sud će obavijestiti stranke o posljedicama izostanka sa pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne najkasnije na pripremnom ročištu iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i predložiti sve dokaze koje žele izvesti u toku postupka, te na pripremno ročište donijeti sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Član 191

- (1) Pripremno ročište počinje tako što tužilac ukratko izlaže tužbu, a zatim tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu.
- (2) Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Član 192

- (1) Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravljat će se o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tok postupka. O tim pitanjima mogu se na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.
- (2) Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupiti u skladu s odredbama člana 180 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno.
- (3) Ako sud ne usvoji prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.
- (4) Protiv odluke iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 193

U daljnjem toku pripremnog ročišta raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Član 194

- (1) Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.
- (2) Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.
- (3) Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana nije dopuštena posebna žalba.
- (4) Sud nije u daljnjem toku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovog člana.

Član 195

- (1) Ako sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti rok u kom vještak treba pripremiti i dostaviti svoj nalaz i mišljenje.
- (2) Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Član 196

- (1) Ako pred sudom teče više parnica između istih lica ili u kojim je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sud može, uz saglasnost stranaka, rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

- (2) Sud može, uz saglasnost stranaka, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te će nakon završetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.
- (3) Rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana mogu se, po pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano.
- (4) Protiv rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 197

- (1) Ako na pripremno ročište ne dođe tužilac, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne zahtijeva da se ročište održi.
- (2) Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženi, ročište će se održati bez njegovog prisustva.

Član 198

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja ima i na glavnoj raspravi.

b) Medijacija i sudska nagodba

Član 199

- (1) Najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku medijacije, kako je predviđeno posebnim zakonom.
- (2) Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave.

Član 200

Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u toku cijelog postupka (sudska nagodba).

Član 201

- (1) Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastojati da stranke zaključe sudska nagodbu.
- (2) U cilju doprinosa nagodbi sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Član 202

- (1) Sudska nagodba može se odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

- (2) Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).
- (3) Kada sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će sa postupkom dok to rješenje ne postane pravosnažno.

Član 203

- (1) Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.
- (2) Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.
- (3) Nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.
- (4) Sud će strankama izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je unesena nagodba.

Član 204

Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova.

Član 205

- (1) Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom.
- (2) Sudska nagodba može se pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.
- (3) Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja sudske nagodbe.

Član 206

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li se vodi parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba, pa ako utvrdi da se radi o takvoj parnici, odbacit će tužbu.

c) Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Član 207

- (1) Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti:
 - 1) dan i sat održavanja glavne rasprave;
 - 2) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi;
 - 3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi;
 - 4) lica koja će biti pozvana na glavnu raspravu.

- (2) Glavna rasprava će se, po pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.
- (3) Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.
- (4) Ako se procjenjuje da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 208

Sa sadržajem rješenja iz stava 1 člana 207 ovog zakona upoznat će se prisutna stranka, te joj se neće dostavljati rješenje, niti poziv za glavnu raspravu. Sud će obavijestiti prisutnu stranku i o posljedicama izostanka s ročišta za glavnu raspravu.

Član 209

- (1) Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.
- (2) U pozivu za glavnu raspravu, sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka sa ročišta.
- (3) Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu, dostavlja se ovjeren prepis rješenja iz stava 1 člana 207 ovog zakona.

XXI. GLAVNA RASPRAVA

1. Tok glavne rasprave

Član 210

- (1) Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.
- (2) Nakon toga, sudija utvrđuje da li su došla sva pozvana lica, pa ako nisu, provjerava da li su odsutna lica uredno pozvana i imaju li opravdan razlog za izostanak.
- (3) Ako tužilac bez opravdanog razloga ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.
- (4) Ako na ročište za glavnu raspravu bez opravdanog razloga ne dođe tuženi, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 211

- (1) Sud će prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, utvrditi postoje li procesne smetnje za dalje postupanje i postupiti u skladu s odredbama člana 180 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije predviđeno.
- (2) Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1 ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno sa njom, odluku o prigovoru donijet će zajedno sa odlukom o glavnoj stvari.

- (3) Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 212

- (1) Glavna rasprava odvija se sljedećim redom:
- 1) tužilac ukratko izlaže sva bitna pitanja iz tužbe, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava;
 - 2) tuženi ukratko izlaže odgovor na tužbu i daje odgovor na bitne navode tužioca iz tačke 1 ovog stava;
 - 3) ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužilac, a zatim tuženi;
 - 4) saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužioca, a zatim svjedoci tuženog;
 - 5) izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje;
 - 6) nakon izvođenja svih dokaza, obje stranke, počevši od tužioca, imaju pravo da se obrate sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta;
 - 7) sud može dopustiti tužiocu da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženog;
 - 8) ako je tužiocu dopušteno da se izjasni na završno izlaganje tuženog, i tuženi će imati pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužioca.
- (2) Izuzetno, sud može odrediti redoslijed odvijanja glavne rasprave drugačiji od redoslijeda predviđenog u stavu 1 ovog člana.

Član 213

- (1) Sud će voditi računa da se glavna rasprava odvija na pravilan način, bez nepotrebnih odlaganja, te da se raspravlja samo o pitanjima bitnim za donošenje odluke.
- (2) Sudija se u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.
- (3) Sud će kazniti lica koja narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih učesnika u postupku u skladu s odredbama ovog zakona o nepoštivanju suda.

Član 214

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ukoliko nije drugačije predviđeno ovim zakonom.

Član 215

- (1) Stranka treba u izlaganjima iznijeti činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, te se izjasniti o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.
- (2) Stranke mogu tokom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nisu bili u mogućnosti iznijeti, odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Član 216

Stranke iznose i svoja pravna shvatanja koja se odnose na predmet spora.

Član 217

- (1) Prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, stranku prvo ispituje njen opunomoćenik, a nakon toga suprotna stranka.
- (2) Ako stranka koja se sasluša nema opunomoćenika, najprije je ispituje sud.

Član 218

Stranke ispituju svjedoke i vještake. Sudija prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj strani, a zatim, ukoliko je potrebno, ponovo stranci koja ih je predložila.

Član 219

Sudija može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Član 220

- (1) Sud će odbiti sprovođenje procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.
- (2) Sud neće dozvoliti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.
- (3) Sud neće dozvoliti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.
- (4) Na zahtjev stranke, u zapisnik će se unijeti pitanja koja sud nije dopustio.
- (5) Sud neće dozvoliti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka za vrijeme ispitivanja.

Član 221

- (1) Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im sud to naloži.
- (2) Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek prisutan, sud može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Član 222

- (1) Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.
- (2) Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Član 223

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena.

2. Odlaganje i nastavak ročišta

Član 224

- (1) Sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta (odgađanje ročišta).
- (2) Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti da li su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.
- (3) Kad odgodi ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah obavijestiti sve pozvane.

Član 225

- (1) Sud može, na prijedlog stranke, odložiti započeto ročište (odlaganje ročišta) samo iz sljedećih razloga:
 - 1) ako bez krivice stranke, koja predlaže odlaganje ročišta, na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke;
 - 2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi pokušaja mirnog rješenja spora ili zaključenja sudske nagodbe.
- (2) Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.
- (3) Kad se ročište odloži, sud će prisutnima odmah saopštiti mjesto i vrijeme novog ročišta. Sud je dužan o mjestu i vremenu novog ročišta obavijestiti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu.

Član 226

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo taj dokaz, i iznesu navodi u vezi s njim.

Član 227

Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave, radnje koje su već sprovedene ponovo se sprovode samo ako se ročište drži pred novim sudijom ili ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

Član 228

- (1) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi na neodređeno vrijeme.
- (2) Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi duže od 30 dana, osim u slučaju iz člana 242 ovog zakona.
- (3) Prilikom odgađanja ročišta sud će datum održavanja novog ročišta, po pravilu, odrediti uz prethodnu konsultaciju sa strankama.

- (4) Kada odgodi ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odlaganja, te kako bi se na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.
- (5) Protiv rješenja suda kojim se odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odlaganje ročišta nije dozvoljena posebna žalba.

Član 229

Ako se započeto ročište ne može okončati u toku istog dana, sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan (nastavak ročišta).

Član 230

Odredbe čl. 224, 225, 228 i 229 ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na pripremno ročište.

3. Javnost glavne rasprave

Član 231

- (1) Glavna rasprava je javna.
- (2) Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetna lica.
- (3) Lica koja su prisutna raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.
- (4) Odredba stava 3 ovog člana ne odnosi se na pripadnike policije, ako je nošenje oružja neophodno za vršenje njihove dužnosti.

Član 232

- (1) Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.
- (2) Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Član 233

- (1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, opunomoćenike i umješake i ombudsmena.
- (2) Sud može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena budu prisutna pojedina službena lica, kao i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu ili javnu djelatnost.
- (3) Sud će upozoriti lica koja budu prisutna raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužna kao tajnu čuvati ono što su na raspravi saznala, a što nije već poznato javnosti, i upozoriti ih na posljedice odavanja tajne.

Član 234

- (1) O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.
- (2) Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dopuštena posebna žalba.

Član 235

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući način će se primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

XXII. DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

1. Opće odredbe

Član 236

- (1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.
- (2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

Član 237

Sud će naložiti strankama da izvedu i one dokaze koji su bitni za donošenje odluke, a koje stranke nisu predložile, ako utvrdi da stranke idu za tim da raspoložu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati u smislu člana 3 stava 2 ovog zakona.

Član 238

- (1) Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice.
- (2) Ako stranka poredne činjenice koje je priznala, sud će ocijeni da li će te činjenice smatrati priznatim ili osporenim.
- (3) Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije šta drugo određeno.
- (4) Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Član 239

Ako sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Član 240

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenjive stvari, ali se tačna visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo sa nesrazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti po svojoj ocjeni.

Član 241

- (1) Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.
- (2) Na prijedlog stranke, podnesen najkasnije na pripremnom ročištu, sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju, zapisnici o izvedenim dokazima pročitati će se na glavnoj raspravi.
- (3) Kada sud donese odluku iz stava 2 ovog člana, u zamolnici za izvođenje dokaza opisat će ukratko predmet spora, izložiti će stanje parnice i odrediti će koji će se dokazi izvesti, uz naznačenje o kojim okolnostima treba posebno voditi računa.
- (4) O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestiti će se stranke.
- (5) Sudija zamoljenog suda pri izvođenju dokaza ima sva ovlaštenja koja ima sudija kada se dokazi izvode na glavnoj raspravi.
- (6) Protiv rješenja suda kojim se određuje izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 242

- (1) Ako se zbog izuzetnih okolnosti neki dokaz ne može izvesti u rokovima predviđenim ovim zakonom sud rješenjem može odrediti duži rok za izvođenje dokaza.
- (2) Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

2. Uviđaj

Član 243

- (1) Uviđaj se preduzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.
- (2) Uviđaj se može obavljati i uz učešće vještaka.

Član 244

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod trećeg lica, kod organa vlasti, ili kod pravnog lica kome je povjereno vršenje javnih ovlaštenja, na odgovarajući način primijeniti će se odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od ovih organa ili pravnih lica.

3. Isprave

Član 245

- (1) Isprava koju je u propisanom obliku izdao organ vlasti u granicama svoje nadležnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdalo pravno lice u vršenju javnih ovlaštenja, koje mu je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu (javna isprava), dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

- (2) Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene sa javnim ispravama.
- (3) Dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinite utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.
- (4) Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može zatražiti da sud traži da se o tome izjasni organ, odnosno pravno lice od koga bi trebalo da potiče ta isprava.

Član 246

Ako međunarodnim ugovorom nije šta drugo određeno, inostrane javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 247

- (1) Stranka je dužna sama da podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.
- (2) Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prevod.
- (3) Ako se isprava nalazi kod organa vlasti ili pravnog lica kome je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može izdejstvovati da se isprava preda ili pokaže, sud će po prijedlogu stranke narediti tom organu, odnosno licu da ispravu dostave sudu.

Član 248

- (1) Kada se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud može tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.
- (2) Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu, dužna da preda ili pokaže ili ako se isprava, s obzirom na njen sadržaj, smatra zajedničkom za obje stranke.
- (3) U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava, shodno će se primjenjivati odredbe čl. 252 i 253 ovog zakona.
- (4) Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja ove činjenice izvoditi dokazi.
- (5) Sud će, s obzirom na sve okolnosti, cijeniti od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili poriče da se isprava kod nje nalazi.
- (6) Protiv odluke suda iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 249

- (1) Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećem licu da podnese ispravu samo kada je ono po zakonom dužno da je pokaže ili podnese, ili kad je riječ o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za to lice i stranku koja se poziva na ispravu.

- (2) Prije nego što donese odluku, kojom trećem licu nalaže da podnese ispravu, sud će pozvati treće lice da se o tome izjasni.
- (3) Kada treće lice poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud će riješiti da li je treće lice dužno da podnese ispravu.
- (4) Kada treće lice poriče da se isprava nalazi kod njega, radi utvrđivanja te činjenice mogu da se izvode dokazi.
- (5) Pravosnažno rješenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu može se izvršiti po pravilima izvršnog postupka. Sud će ovo rješenje po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom izvršnom sudu radi prinudnog izvršenja.
- (6) Treće lice ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imalo u vezi sa podnošenjem isprava. Odredbe člana 259 ovog zakona shodno će se primjenjivati i u ovom slučaju.

4. Svjedoci

Član 250

- (1) Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužno je i svjedočiti.
- (2) Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.
- (3) Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prije toga navesti o čemu ono treba da svjedoči i navesti njegovo ime, prezime i boravište.

Član 251

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi te dužnosti.

Član 252

- (1) Svjedok može uskratiti svjedočenje:
 - 1) o onome što mu je stranka kao svom opunomoćeniku povjerila;
 - 2) o onome o čemu se stranka ili drugo lice svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedala;
 - 3) o činjenicama koje je svjedok saznao kao advokat, ljekar ili u vršenju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u vršenju tog poziva ili djelatnosti.
- (2) Sudija će upozoriti ova lica da mogu uskratiti davanje iskaza u slučajevima navedenim u stavu 1 ovog člana.

Član 253

- (1) Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti krivičnog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo

kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici ili njegove srodnike do drugog stepena zaključno, kao i svog staratelja ili šticećenika, usvojitelja ili usvojenika.

- (2) Sudija će upozoriti svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 254

- (1) Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba da svjedočiti, nakon što se o tome izjasne stranke.
- (2) Protiv rješenja suda iz stava 1 ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu.
- (3) Svjedok može rješenje iz stava 1 ovog člana pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Član 255

- (1) Svjedoci se pozivaju dostavljanjem pismenog poziva u kojem se navodi ime i prezime i ime jednog roditelja pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi sa kojim se poziva i naznaka da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka predviđene odredbama člana 143 ovog zakona i na pravo na naknadu troškova iz člana 259 ovog zakona.
- (2) Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati u svom stanu, odnosno u prostorijama u kojima borave.

Član 256

- (1) Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.
- (2) Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prešutiti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.
- (3) Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime jednog roditelja, zanimanje, boravište, mjesto i datum rođenja, godine života i njegov odnos sa strankama.

Član 257

- (1) Poslije općih pitanja, svjedoka ispituje stranka koja ga je predložila, a poslije toga suprotna stranka.
- (2) Sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.
- (3) Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Član 258

- (1) Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušat će se preko tumača.

- (2) Ako je svjedok gluh, postavljat će mu se pitanja pismeno, a ako je nijem, pozvat će se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može izvršiti na ovaj način, pozvat će se, kao tumač lica koje se sa svjedokom može sporazumjeti.
- (3) Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 259

- (1) Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište, te na naknadu izgubljene zarade, nastalih uslijed njegove obaveze da svjedoči.
- (2) Svjedok mora da zahtijeva naknadu odmah nakon saslušanja, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan da na ovo upozori svjedoka.
- (3) U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka, sud će odrediti da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naložit će stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

5. Vještaci

Član 260

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja određenih činjenica potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 261

- (1) Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu da naznači predmet i obim vještačenja, kao i da predloži lice koje će da izvrši vještačenje.
- (2) Protivna stranka će se izjasniti o predloženom vještačenju, kao i o predmetu i obimu vještačenja.
- (3) Ako stranke ne postignu sporazum o licu koje bi trebalo da bude određeno za vještaka i predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome će donijeti sud.

Član 262

- (1) Vještačenje obavlja jedan vještak.
- (2) Sud može, na prijedlog stranke, odrediti više vještaka za različite vrste vještačenja.
- (3) Vještaci se određuju prvenstveno iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.
- (4) Složenija vještačenja povjerit će se prvenstveno stručnim ustanovama kao što su: bolnice, hemijski laboratoriji, fakulteti i slično.
- (5) Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja, kao što su vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i slično, takva vještačenja povjerit će se, u prvom redu, tim ustanovama.

Član 263

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži:

- 1) ime, prezime i zanimanje vještaka,
- 2) predmet spora,
- 3) predmet i obim vještačenja,
- 4) rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Član 264

- (1) Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.
- (2) Prepis rješenja iz člana 263 ovog zakona dostavlja se vještaku, zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.
- (3) U pozivu će sud upozoriti vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu sa pravilima nauke i vještine, upozorit će ga na posljedice: davanja lažnog iskaza, nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, neopravdanog izostanka sa ročišta za glavnu raspravu i obavijestit će ga o pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 265

- (1) Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.
- (2) Sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.
- (3) Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašteni radnik organa ili organizacije u kojoj vještak radi.

Član 266

- (1) Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se, izuzetno, za vještaka može uzeti i lice koje je ranije bilo saslušano kao svjedok.
- (2) Stranka je dužna da podnese zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.
- (3) U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za izuzeće.
- (4) O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.
- (5) Protiv rješenja kojim se prihvata zahtjev za izuzeće nije dozvoljena posebna žalba.
- (6) Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije obavljenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Član 267

- (1) Vještak svoj pismeni nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije ročišta za glavnu raspravu, ukoliko sud ne odluči drugačije.
- (2) Vještak mora uvijek da obrazloži na raspravi svoj pismeni nalaz i mišljenje.

Član 268

- (1) Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, po isteku roka koji strankama ostavi da se o tome pismeno izjasne, odrediti drugog vještaka.
- (2) Ako vještak dostavi nalaz i mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili proturječni sami sebi ili izvedenim dokazima, sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi i odrediti rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.
- (3) Ukoliko vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugog vještaka.

Član 269

Sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje vještaka najkasnije osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 270

- (1) Ročište za glavnu raspravu održat će se i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.
- (2) Izuzetno od stava 1 ovog člana sud može, na prijedlog stranke, odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 271

Sud će vještaku dozvoliti da razmatra spis, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim vještacima u vezi sa predmetom vještačenja.

Član 272

Protiv rješenja suda iz čl. 261, 263, 265 i 268 ovog zakona nije dozvoljena žalba.

Član 273

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za ishranu i prenoćište i troškova vještačenja, kao i pravo na razumnu nagradu za izvršeno vještačenje.

Član 274

Ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem shodno se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka.

Član 275

Odredbe člana 261 stava 1, člana 262 stava 3, člana 264 stavova 1 i 3, člana 265, članova 266 i 272 ovog zakona shodno se primjenjuju i na tumače.

6. Saslušanje stranaka

Član 276

Na prijedlog stranke, sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 277

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Član 278

- (1) Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušati će se njen zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika, sasluša sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.
- (2) Za pravno lice saslušati će se lice koje je zakonom ili pravilima određeno da ga zastupa.
- (3) Ako, kao stranka u sporu, na jednoj strani učestvuje više lica, sud će odlučiti hoće li se saslušati sva ta lica ili samo neki od njih.

Član 279

- (1) Poziv na ročište dostavit će se opunomoćeniku stranke, koji je dužan o tome da obavijesti stranku, odnosno ako stranka nema opunomoćenika, stranci ili licu koje će se za stranku saslušati.
- (2) U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsustvu druge stranke.

Član 280

Ne mogu se primijeniti nikakve prinudne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja, niti se stranka može prinuditi na davanje iskaza.

Član 281

Odredbe o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjivat će se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije šta drugo propisano.

7. Osiguranje dokaza

Član 282

- (1) Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se u toku, a i prije pokretanja parnice, predložiti da se taj dokaz izvede.

- (2) Obezbjeđenje dokaza može se tražiti i u toku postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Član 283

- (1) Ako je prijedlog za obezbjeđenje dokaza stavljen u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.
- (2) Kad se traži obezbjeđenje dokaza prije pokretanja postupka, kao i u izuzetnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati, odnosno sud na čijem području boravi lice koje treba saslušati.

Član 284

U podnesku kojim traži obezbjeđenje dokaza, predlagač je dužan da navede činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge zbog kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proističe da on nije poznat.

Član 285

- (1) Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za obezbjeđenje dokaza sud će dostaviti protivniku, ako je poznat, ostavljajući mu odgovarajući rok za odgovor.
- (2) Izuzetno, ako postoji opasnost za obezbjeđenje dokaza, sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjenja protivnika.
- (3) U rješenju kojim se usvaja prijedlog, sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navest će činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, kao i dokaze koji će se izvesti.
- (4) Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je stavljen prijedlog za obezbjeđenje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno sa rješenjem suda kojim se usvaja prijedlog za obezbjeđenje dokaza.
- (5) Protivniku koji je nepoznat, ili je nepoznato njegovo boravište, sud može radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika. O ovom postavljanju nije potrebno izdati oglas.
- (6) Sud može, u hitnim slučajevima, odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja prijedlog za obezbjeđenje dokaza dostavi protivniku.
- (7) Protiv rješenja suda kojim se usvaja prijedlog za osiguranje dokaza, kao i protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dozvoljena žalba.

Član 286

- (1) Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.
- (2) Ako je postupak u toku, a obezbjeđenje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tom sudu.

XXIII. SUDSKE ODLUKE

1. Zajedničke odredbe

Član 287

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Član 288

- (1) Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.
- (2) O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.
- (3) O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem.
- (4) Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

2. Presuda

a) Opće odredbe

Član 289

- (1) Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih potraživanja.
- (2) Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Član 290

- (1) Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.
- (2) Ako sud usvoji zahtjev za izdržavanje, može obavezati tuženog i na činidbe koje nisu dospjele.
- (3) Presuda kojom se tuženi obavezuje da preda ili preuzme stvari date u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Član 291

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određeni novčani iznos, sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženi može osloboditi davanja stvari, ako plati taj novčani iznos.

Član 292

- (1) Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe, odredit će se i rok u kome je tu činidbu dužna da izvrši.

- (2) Ako posebnim propisima nije drugačije određeno, rok za izvršenje činidbe je 30 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj rok je 15 dana.
- (3) Rok za izvršenje činidbe počinje da teče prvog dana nakon donošenja presude, odnosno ako se presuda dostavlja u skladu s odredbama ovog zakona o dostavi, prvog dana nakon dostave pripisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

b) Presuda na osnovu priznanja

Član 293

- (1) Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).
- (2) Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uslovima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3 stav 2).
- (3) Donošenje presude na osnovu priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prije toga pribave obavijesti.
- (4) Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca opozvati do donošenja presude.

c) Presuda na osnovu odricanja

Član 294

- (1) Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).
- (2) Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.
- (3) Tužilac može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahtjeva bez pristanka tuženog.

d) Presuda zbog propuštanja

Član 295

- (1) Kad tuženi, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan.
- (2) Tužbeni zahtjev očigledno je neosnovan:
 - 1) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi;
 - 2) ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev u očiglednoj proturječnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su općepoznate.
- (3) Ako je zahtjev očigledno neosnovan, sud će donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev.

- (4) Presuda zbog propuštanja neće se donijeti o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.

Član 296

- (1) Protiv presude zbog propuštanja nije dozvoljena žalba, ali tuženi može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (2) Blagovremeno podnesen prijedlog iz stava 1 ovog člana sprečava da presuda zbog propuštanja postane pravosnažna.
- (3) Ako prijedlogu tuženog iz stava 1 ovog člana bude udovoljeno, tuženi će podmiriti sve opravdane troškove postupka koji su nastali do donošenja presude zbog propuštanja.

e) Donošenje, pismena izrada i dostavljanje presude

Član 297

Presuda se donosi u ime Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Član 298

- (1) Presuda se mora pismeno izraditi u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.
- (2) Strankama se dostavlja ovjeren prepis presude sa uputstvom o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Član 299

Original presude potpisuje sudija.

Član 300

- (1) Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.
- (2) Uvod presude sadrži: naznaku da se presuda izriče u ime Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, naziv suda, ime i prezime sudije, ime i prezime i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i opunomoćenika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i opunomoćenika koji su toj raspravi prisustvovali, te dan kad je presuda donesena.
- (3) Izreka presude sadrži odluku suda o usvajanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja, te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja.
- (4) U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti zahtjevi zasnivaju, dokaze i ocjenu dokaza, kao i propise na kojima je sud zasnovao presudu.
- (5) U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

f) Dopunska presuda

Član 301

- (1) Ako je sud propustio da odluči o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljani, stranka može u roku od 30 dana od dana prijema presude predložiti sudu da se presuda dopuni.
- (2) Neblagovremen ili neosnovan prijedlog za dopunu presude odbacit će, odnosno odbiti sud bez održavanja ročišta.

Član 302

Kad sud nađe da je prijedlog za dopunu presude osnovan, bez ponovnog otvaranja glavne rasprave, donijet će, u roku od osam dana, presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Član 303

- (1) Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, Osnovni sud će zastati sa dostavljanjem te žalbe Apelacionom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.
- (2) Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvostepene presude dostavit će se Apelacionom sudu.
- (3) Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zato što Osnovni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

g) Ispravljanje presude

Član 304

- (1) Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude s izvornikom ispraviti će sud u svako doba.
- (2) Ispravljanje će se izvršiti posebnim rješenjem i unijeti na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prepis rješenja.
- (3) Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznakom da se tim prepisom presude zamjenjuje raniji prepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.
- (4) O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

h) Pravosnažnost presude

Član 305

- (1) Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna.
- (2) Sud tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojem je već pravosnažno odlučeno, odbacit će tužbu.
- (3) Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju toga potraživanja postaje pravosnažna.

Član 306

- (1) Sud je vezan za svoju presudu čim je otpremljena.
- (2) Presuda prema strankama ima dejstvo tek od dana kad im je dostavljena.

3. Rješenje

Član 307

- (1) Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sudija.
- (2) Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostavit će se strankama u ovjerenom prepisu samo ako je protiv tog rješenja dozvoljena posebna žalba, ili ako se na osnovu rješenja može odmah tražiti izvršenje, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.
- (3) Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije šta drugo određeno.
- (4) Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 308

Rješenja koja sud donosi izvan ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem ovjerenog prepisa rješenja.

Član 309

- (1) Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.
- (2) Pismeni sastav rješenja treba da sadrži uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavu 1 ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 310

Rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 311

Odredbe člana 292, 299 do 304 i člana 306 stava 2 ovog zakona na odgovarajući način će se primjenjivati i na rješenja.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

XXIV. REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Žalba protiv presude

a) Pravo na žalbu

Član 312

- (1) Protiv presude donesene u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 30 dana od dana prijema prepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok 15 dana.
- (2) Blagovremeno izjavljena žalba sprečava da presuda postane pravosnažna u dijelu koji se pobija žalbom.
- (3) O žalbi protiv presude odlučuje Apelacioni sud.

Član 313

- (1) Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka prijema presude.
- (2) Do donošenja odluke Apelacionog suda stranka može odustati od već podnesene žalbe.
- (3) Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

b) Sadržaj žalbe

Član 314

Žalba mora da sadrži:

1. označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
2. izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu;
3. razlog žalbe;
4. potpis podnosioca žalbe.

Član 315

- (1) Ako žalba ne sadrži podatke iz člana 314 ovog zakona (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rješenjem protiv koga nije dozvoljena žalba pozvati žalioaca da u roku od 8 dana dopuni ili ispravi žalbu.
- (2) Ako žalilac u roku iz stava 1 ovog člana ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Član 316

- (1) U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.
- (2) Pozivajući se na nove činjenice, žalilac je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.
- (3) Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu izneseni pred prvostepenim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.
- (4) Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza prouzrokovani troškovi u postupku povodom žalbe, te troškove će, nezavisno od ishoda spora, snositi ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

c) Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 317

- (1) Presuda se može pobijati:
 1. zbog povrede odredaba parničnog postupka;
 2. zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
 3. zbog pogrešne primjene materijalnog prava.
- (2) Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Član 318

Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Član 319

- (1) Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.
- (2) Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 320

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primijeni ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

d) Postupak po žalbi

Član 321

Žalba se podnosi Osnovnom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 322

- (1) Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbacit će rješenjem Osnovni sud bez održavanja ročišta.
- (2) Žalba je neblagovremena ako je izjavljena poslije isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.
- (3) Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašteno za podnošenje žalbe, ili lice koje se odreklo ili je odustalo od žalbe ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 323

- (1) Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe dostavit će Osnovni sud protivnoj stranci odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema žalbe. Protivna stranka može u roku od osam dana od dana prijema žalbe podnijeti tom sudu odgovor na žalbu.
- (2) Primjerak odgovora na žalbu dostavit će Osnovni sud žalioцу odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema odgovora na žalbu.
- (3) Neblagovremeno podnesen odgovor na žalbu neće se uzeti u razmatranje.
- (4) Podnesci primljeni po prijemu odgovora na žalbu ili po isteku roka za odgovor na žalbu neće se uzimati u razmatranje, osim u slučajevima u kojima sud izričito od stranke zatraži dodatno izjašnjenje.

Član 324

- (1) Nakon prijema odgovora na žalbu ili nakon proteka roka za odgovor na žalbu Osnovni sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti Apelacionom sudu najkasnije u roku od osam dana.
- (2) Ako žalilac tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, sudija Osnovnog suda dat će objašnjenje povodom navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi, provjerit će istinitost tih navoda u žalbi.

Član 325

- (1) Kad spisi po žalbi stigne Apelacionom sudu određuje se sudija izvjestilac.
- (2) Sudija izvjestilac može, po potrebi, od Osnovnog suda da pribavi izvještaj o povredama odredaba parničnog postupka i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda provedu provjere.

Član 326

- (1) Apelacioni sud odlučuje o žalbi na sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.
- (2) Apelacioni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred Apelacionim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povreda odredaba parničnog postupka u prvostepenom postupku potrebno održati raspravu pred Apelacionim sudom.

- (3) Apelacioni sud održat će sjednicu vijeća, odnosno raspravu, u roku od 3 mjeseca nakon što od Osnovnog suda primi spise po žalbi.

Član 327

- (1) Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili opunomoćenici, kao i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.
- (2) Ako sa rasprave izostane žalilac, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.
- (3) Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalilac sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.
- (4) U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 328

- (1) Rasprava pred Apelacionim sudom počinje kratkim izlaganjem izvjestioca o stanju predmeta, bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.
- (2) Nakon toga, pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi, i zapisnik o glavnoj raspravi pred Osnovnim sudom. Zatim će žalilac obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Član 329

Ako u članovima od 326 do 328 ovog zakona nije šta drugo određeno, odredbe o glavnoj raspravi pred Osnovnim sudom na odgovarajući način se primjenjuju i na raspravu pred Apelacionim sudom.

e) Granice ispitivanja prvostepene presude

Član 330

Apelacioni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

f) Odluke Apelacionog suda o žalbi

Član 331

- (1) Odluke Apelacionog suda donose se poslije vijećanja glasanjem.
- (2) U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar. Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može donijeti odluku i u samom zasjedanju.

Član 332

- (1) Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se brine da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.
- (2) Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.
- (3) Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.
- (4) Član vijeća koji je pri glasanju o kome ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.
- (5) Ako se u vezi sa pojedinim pitanjima o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, razdvojit će se pitanja i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčanog iznosa ili količine glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje. Ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dati za najveći novčani iznos ili količinu dodat će se glasovima datim za najbliži manji novčani iznos ili količinu dok se ne postigne većina.

Član 333

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu;
- 3) ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet Osnovnom sudu na ponovno suđenje;
- 4) ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu, ili
- 5) preinačiti prvostepenu presudu.

Član 334

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbacit će Apelacioni sud rješenjem, ako to nije učinio Osnovni sud.

Član 335

Apelacioni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 336

- (1) Apelacioni sud će u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave, ako utvrdi da postoji jedan od slijedećih razloga iznesenih u žalbi:
 - 1) ako je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu priznanja ili presudu na osnovu odricanja;
 - 2) ako kojoj stranici nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom, a to je postupanje bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude;
 - 3) ako je sud donio presudu bez glavne rasprave;

- 4) ako je u radu vijeća učestvovao sudija koji se po zakonu mora izuzeti.
- (2) Ako Apelacioni sud utvrdi da je u postupku pred Osnovnim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o zahtjevu o kome već teče parnica ili o kome je već prije pravosnažno presuđeno ili koga se tužilac odrekao ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, ukinut će prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.
- (3) Ako Apelacioni sud utvrdi da je u prvostepenom postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno opunomoćenik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s obzirom na prirodu povrede ukinut će prvostepenu presudu i vratiti predmet Osnovnom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.
- (4) Kad Apelacioni sud ukine presudu Osnovnog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sudijom.
- (5) U obrazloženju rješenja kojim se prvostepena presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Član 337

Osnovni sud je dužan, odmah po prijemu rješenja Apelacionog suda, odrediti pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, koje će se održati najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema rješenja Apelacionog suda, na kojem će se izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja ga je upozorio Apelacioni sud u svom rješenju.

Član 338

Apelacioni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi:

- 1) ako je utvrdio da postoji povreda odredaba parničnog postupka, osim u slučajevima iz člana 336 ovog zakona;
- 2) ako je u sjednici vijeća drugačijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred Osnovnim sudom utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 3) ako je nakon održane rasprave, na osnovu novih dokaza ili ponovnog izvođenja već izvedenih dokaza, utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo;
- 5) ako je utvrdio da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 339

Apelacioni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 340

U obrazloženju presude, odnosno rješenja, Apelacioni sud će ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značaja.

Član 341

Apelacioni sud vratit će sve spise Osnovnom sudu s dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje presude, radi dostavljanja strankama i drugim zainteresovanim licima.

2. Žalba protiv rješenja

Član 342

- (1) Protiv rješenja Osnovnog suda dozvoljena je žalba ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dozvoljena.
- (2) Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rješenje Osnovnog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 343

- (1) Blagovremeno podnesena žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.
- (2) Rješenje protiv kojeg nije dozvoljena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 344

Rješavajući o žalbi Apelacioni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje Osnovnog suda;
- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti, te prema potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.

Član 345

U postupku po žalbi protiv rješenja na odgovarajući način primjenjivat će se odredbe ovog zakona koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred Apelacionim sudom.

XXV. VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Revizija

Član 346

- (1) Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude
- (2) Revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000 KM.
- (3) Izuzetno, sud može dopustiti reviziju u svim predmetima, ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Član 347

O reviziji odlučuje revizijsko vijeće Apelacionog suda sastavljeno od trojice sudija koji nisu učestvovali u odlučivanju po žalbi.

Član 348

Podnesena revizija ne zadržava izvršenje pravosnažne presude protiv koje je izjavljena.

Član 349

- (1) Revizija se može izjaviti:
 - 1) zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 318 ovog zakona koja je učinjena u postupku pred Apelacionim sudom;
 - 2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava;
 - 3) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva, ako je ta povreda učinjena u postupku pred Apelacionim sudom.
- (2) Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Član 350

Revizijsko vijeće Apelacionog suda ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojem se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredbi parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Član 351

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka koje su učinjene u postupku pred Apelacionim sudom.

Član 352

Revizija se podnosi Osnovnom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 353

Neblagovremenu ili nepotpunu reviziju odbacit će rješenjem sudija Osnovnog suda, bez održavanja ročišta.

Član 354

- (1) Primjerak blagovremene i potpune revizije Osnovni sud će dostaviti protivnoj stranci.

- (2) U roku od osam dana od dana dostavljanja revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.
- (3) Nakon prijema odgovora na reviziju ili nakon proteka roka za odgovor, Osnovni sud će dostaviti reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, sa svim spisima, revizijskom vijeću Apelacionog suda.

Član 355

O reviziji revizijsko vijeće Apelacionog suda odlučuje bez rasprave.

Član 356

- (1) Nedožvoljenu reviziju odbacit će revizijsko vijeće Apelacionog suda rješenjem, kao i neblagovremenu i nepotpunu reviziju, ako to, u granicama svojih ovlaštenja, nije učinio Osnovni sud.
- (2) Revizija je nedozvoljena ako ju je izjavilo lice koje nije ovlašteno na podnošenje revizije, ili lice koje je odustalo od revizije, ili ako lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može izjaviti.

Član 357

Revizijsko vijeće Apelacionog suda će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu, ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena.

Član 358

- (1) Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u stavovima 2 i 3 ovog člana, revizijsko vijeće Apelacionog suda će s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu žalbenog vijeća Apelacionog suda ili rješenjem ukinuti u cjelini ili djelimično drugostepenu presudu i predmet vratiti na ponovno suđenje žalbenom vijeću Apelacionog suda.
- (2) Ako je u postupku pred Osnovnim sudom ili žalbenim vijećem Apelacionog suda odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o kojem je već prije pravosnažno presuđeno ili koje se tužilac odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, revizijsko vijeće Apelacionog suda ukinut će rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.
- (3) Ako je u postupku pred Osnovnim sudom ili žalbenim vijećem Apelacionog suda, kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno opunomoćenik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, postupiti po odredbama stavova 1 i 2 ovog člana.

Član 359

- (1) Ako revizijsko vijeće Apelacionog suda utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.
- (2) Ako revizijsko vijeće Apelacionog suda ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu žalbenog vijeća Apelacionog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje žalbenom vijeću Apelacionog suda.

Član 360

Ako utvrdi da je pravosnažnom presudom donesenom u drugom stepenu prekoračen tužbeni zahtjev, revizijsko vijeće Apelacionog suda će presudom preinačiti pobijanu presudu.

Član 361

Ako u članovima od 346 do 360 ovog zakona nije šta drugo određeno, u postupku povodom revizije na odgovarajući način primjenjivat će se odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredbi o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Član 362

- (1) Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja žalbenog vijeća Apelacionog suda kojim je postupak pravosnažno završen.
- (2) Revizija protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude.
- (3) Revizija je uvijek dozvoljena protiv rješenja žalbenog vijeća Apelacionog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje Osnovnog suda o odbacivanju revizije.
- (4) U postupku povodom revizije protiv rješenja na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

2. Ponavljanje postupka

Član 363

Postupak koji je odlukom suda pravosnažno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

- 1) ako je pri donošenju odluke učestvovao sudija koji je po zakonu morao biti izuzet;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem nije bila data mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 3) ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik, odnosno opunomoćenik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice, ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

- 4) ako se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;
- 5) ako je do odluke suda došlo zbog krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili opunomoćenika stranke, protivne stranke ili koga trećeg lica;
- 6) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

Član 364

- (1) Kad Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili osnovnih sloboda zagarantovanih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koja je Bosna i Hercegovina ratifikovala, stranka može, u roku od 30 dana od konačnosti presude Evropskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev Osnovnom sudu za izmjenu odluke kojom je to pravo ili osnovna sloboda povrijeđeno.
- (2) Postupak iz stava 1 ovog člana provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.
- (3) U ponovljenom postupku Apelacioni sud je dužan poštovati pravno stanovište izraženo u konačnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda osnovnog ljudskog prava i slobode.

Član 365

- (1) Iz razloga navedenih u članu 363 tačkama od 1 do 3 ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznesen u ranijem postupku.
- (2) Zbog okolnosti navedenih u članu 363 tačkama 1 i 6 ovog zakona, ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je raniji postupak završen pravosnažnom sudskom odlukom.

Član 366

- (1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana, i to:
 - 1) u slučaju iz člana 363 tačke 1 ovog zakona od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
 - 2) u slučaju iz člana 363 tačke 2 ovog zakona od dana kad je odluka dostavljena stranci;
 - 3) u slučaju iz člana 363 tačke 3 ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku i to:
 - od dana kad je odluka dostavljena tom licu; ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašteno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik;
 - od dana kad je odluka dostavljena stranci odnosno njenom zakonskom zastupniku, ako zakonski zastupnik, odnosno opunomoćenik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku;
 - od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
 - 4) u slučajevima iz člana 363 tački 4 i 5 ovog zakona od dana kad je stranka saznala za pravosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako se krivični postupak ne može

- provesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;
- 5) u slučaju iz člana 363 tačke 6 ovog zakona od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.
- (2) Ako bi rok određen u stavu 1 ovog člana počeo teći prije nego što je odluka postala pravosnažna, taj rok računat će se od pravosnažnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostavljanja odluke žalbenog vijeća Apelacionog suda.
- (3) Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravosnažna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 363 tačkama 2 i 3 ovog zakona.

Član 367

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje Apelacioni sud u vijeću sastavljenom od trojice sudija koji nisu učestvovali u odlučivanju po žalbi.

Član 368

- (1) Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu, koji je donio odluku u prvom stepenu.
- (2) U prijedlogu se posebno moraju navesti: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje okolnosti iz kojih proizilazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača, te učiniti vjerovatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagača biti donesena povoljnija odluka.

Član 369

- (1) Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prijedloge za ponavljanje postupka odbacit će rješenjem Osnovni sud bez održavanja ročišta.
- (2) Ako Osnovni sud ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci, koja ima pravo da u roku od petnaest dana odgovori na prijedlog.

Član 370

Nakon prijema odgovora na prijedlog ili nakon proteka roka za davanje odgovora, Osnovni sud će prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti Apelacionom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Član 371

- (1) Apelacioni sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka, po pravilu, bez održavanja rasprave.
- (2) Ako sud ocijeni da je održavanje rasprave neophodno postupit će u skladu sa odredbama članova od 327 do 329 ovog zakona.

Član 372

- (1) Nakon što Apelacioni sud donese odluku o prijedlogu, Osnovnom sudu vraća sve spise sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke.
- (2) U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje postupka, izreći će se da se ukida odluka donijeta u ranijem postupku.
- (3) Protiv rješenja Apelacionog suda kojim se usvaja prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dopuštena.
- (4) Žalba protiv rješenja Apelacionog suda kojim se odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se istom sudu, koji o žalbi odlučuje u vijeću od trojice sudija.

Član 373

- (1) U ponovnom postupku pred Osnovnim sudom ne može postupati sudija koji je odlučivao u ranijem postupku.
- (2) Osnovni sud će odrediti pripremno ročište odmah po prijemu rješenja Apelacionog suda, a najkasnije u roku od osam dana.

3. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Član 374

- (1) Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.
- (2) Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostepenom ili drugostepenom postupku odlučeno o zahtjevu o kojem je već prije pravosnažno presuđeno ili koga se tužilac već odrekao ili o kojem je sklopljena sudska nagodba i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz člana 363 ovog zakona, sud će prekinuti postupak povodom prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.
- (3) Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga navedenih u stavu 2 ovog člana i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz člana 363 stava 1 tački 4 i 5 ovog zakona, koji su potkrijepljeni pravosnažnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka.
- (4) U svima ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka, sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a posebno razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze, koje su stranke predložile.

Član 375

- (1) Odredbe člana 374 stavova 1 i 3 ovog zakona primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

- (2) U svima ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju, Apelacioni sud će, po pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Član 376

- (1) Rješenje iz člana 374 ovog zakona donosi sudija Osnovnog suda ako je prijedlog za ponavljanje postupka podnesen Osnovnom sudu prije nego što je predmet povodom revizije upućen Apelacionom sudu. Ako je prijedlog za ponavljanje postupka podnesen nakon što je predmet povodom revizije upućen Apelacionom sudu, rješenje iz člana 374 ovog zakona donosi revizijsko vijeće Apelacionog suda.
- (2) Rješenje iz člana 374 ovog zakona donosi sudija Osnovnog suda, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne Osnovnom sudu, povodom prijedloga za ponavljanje postupka upućen Apelacionom sudu radi donošenja odluke, u kojem slučaju rješenje donosi Apelacioni sud.
- (3) Protiv rješenja suda iz stavova 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

TREĆI DIO

POSEBNI POSTUPCI

XXVI. POSTUPAK U PARNICAMA IZ PORODIČNIH ODNOSA

Član 377

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz porodičnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 378

- (1) Parnični postupak radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništenja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) pokreće se tužbom.
- (2) Ako oba bračna druga saglasno zahtijevaju razvod braka, parnični postupak pokreće se zajedničkim prijedlogom za razvod braka, odnosno zahtjevom za sporazumni razvod braka.

Član 379

- (1) Po prijemu tužbe, odnosno zajedničkog prijedloga za razvod braka, ako bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu ili usvojenu djecu ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo, sud će zatražiti od organa starateljstva da pokuša mirenje bračnih drugova i dostavit će mu primjerak tužbe.

- (2) Do okončanja ovog postupka sud će zastati sa postupkom po tužbi, odnosno zajedničkom prijedlogu.

Član 380

- (1) Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva niti je ograničeno drugim rokovima i uslovima, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Pravo na tužbu za poništenje braka i za razvod braka ne prelazi na nasljednike bračnih drugova, ali nasljednici bračnog druga koji je podnio tužbu mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojala osnova za poništenje, odnosno razvod braka isticana do trenutka smrti tužioca.

Član 381

Ako tužbu u bračnom sporu podnosi opunomoćenik stranke, u punomoći se mora izričito navesti kakvu će tužbu opunomoćenik podnijeti i iz kojih razloga.

Član 382

U postupku u bračnim sporovima isključena je javnost.

Član 383

Sud je u toku cijelog postupka dužan nastojati da dođe do izmirenja bračnih drugova.

Član 384

U bračnim sporovima ne može se izreći presuda zbog izostanka niti presuda na osnovu priznanja, odnosno odricanja.

Član 385

- (1) U parnicama za razvod braka tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a sa pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.
- (2) Zajednički prijedlog za razvod braka i zahtjev za sporazumni razvod braka mogu bračni drugovi povući dok postupak nije pravosnažno završen.
- (3) U slučajevima iz stavova 1 i 2 ovog člana, ako je povlačenje tužbe, odnosno zajedničkog prijedloga i zahtjeva za sporazumni razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog djelovanja i da se postupak obustavlja. Ovako će sud postupiti i kad je od zahtjeva za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od bračnih drugova.
- (4) Na način iz stava 3 ovog člana sud će postupiti i u slučaju smrti bračnog druga, čim se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u skladu sa ovim zakonom.
- (5) U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno djelovanje kao i povlačenje tužbe.

Član 386

Presudom kojom se utvrđuje da brak ne postoji, ili se brak poništava, ili da se brak razvodi, sud će odlučiti i o zaštiti, odgoju i izdržavanju zajedničke djece, kao i o izdržavanju bračnog druga, ako je on to zahtijevao.

Član 387

- (1) Ako se u bračnom sporu rješava i o zaštiti, odgoju i izdržavanju djece, organ starateljstva sudjeluje u tom postupku radi zaštite interesa djece.
- (2) U postupku iz stava 1 ovog člana organ starateljstva stavit će prijedlog o zaštiti, odgoju i izdržavanju djece, a ovlašten je da u granicama tog prijedloga iznosi i činjenice koje stranke nisu navele i predlaže da se izvedu potrebni dokazi, da ulaže pravna sredstva i poduzima druge parnične radnje.
- (3) Sud koji rješava bračni spor obavijestit će organ starateljstva o postupku radi zaštite, odgoja i izdržavanja djece i pozivat će ga na sva ročišta, kao i dostavljati mu sve odluke donesene u tom postupku.

Član 388

- (1) U toku postupka u bračnim sporovima sud može, po službenoj dužnosti, rješenjem odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja zajedničkoj maloljetnoj djeci, kao i za njihov smještaj.
- (2) Privremene mjere iz stava 1 ovog člana sud može odrediti i u korist bračnog druga po njegovom prijedlogu.
- (3) Protiv rješenja kojim je određena privremena mjera stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostave prepisa rješenja.
- (4) Žalba protiv rješenja iz stavova 1 i 2 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 389

Presuda kojom se brak razvodi na osnovu sporazuma bračnih drugova može se pobijati zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, zbog toga što je pristanak za razvod braka na osnovu sporazuma dat u zabludi ili pod utjecajem sile ili prevare, kao i u slučaju ako za donošenje presude nije bilo uslova određenih ovim zakonom.

Član 390

Ako je pravosnažnom presudom utvrđeno da brak ne postoji, ili ako je brak poništen ili je razveden, ne može se, povodom prijedloga za ponavljanje postupka, ili prijedloga za povrat u prijašnje stanje izmijeniti pravosnažna presuda u dijelu o prestanku braka, bez obzira je li koja od stranaka zaključila novi brak.

Član 391

- (1) Postupak u sporovima za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva i majčinstva pokreće se tužbom.

- (2) Stranke u sporu za utvrđivanje očinstva su lica čije se očinstvo utvrđuje, dijete i majka djeteta.
- (3) Stranke u sporu o osporavanju očinstva su lica koje se po zakonu smatra ocem djeteta, dijete i majka djeteta.
- (4) Kad treće lice osporava očinstvo licu koje je dijete priznalo za svoje, stranke u sporu su lica koja osporava očinstvo, lice čije se očinstvo osporava, dijete i majka djeteta.

Član 392

- (1) Ako tužbom za utvrđivanje, odnosno za osporavanje očinstva nisu kao tužilac ili kao tuženi obuhvaćene sve stranke u sporu, sud će pozvati tužioca da dopuni tužbu tako što će navesti i stranku koja tužbom nije obuhvaćena.
- (2) Ako tužilac u roku koji je sud odredio ne postupi na način iz stava 1 ovog člana, tužba će se odbaciti.

Član 393

- (1) Stranke koje podnose tužbu radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva, odnosno protiv kojih je upravljen tužbeni zahtjev jedinstveni su suparničari.
- (2) Ako je tužbu za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva podnijelo ovlašteno lice u zakonskom roku, tužbi se, kao suparničar, može pridružiti i lice kome je istekao rok za podnošenje tužbe.

Član 394

- (1) Ako dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete zajedno podnose tužbu za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali organ starateljstva može djetetu postaviti posebnog staratelja, ako između djeteta i roditelja u toj parnici postoje protivni interesi.
- (2) Ako su dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete, u parnici u protivnim stranačkim ulogama tužioca i tuženog, organ starateljstva postaviti će djetetu posebnog staratelja.

Član 395

- (1) U postupku u sporovima radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva i majčinstva isključena je javnost.
- (2) U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili majčinstva ne može se donijeti presuda zbog izostanka, niti presuda na osnovu priznanja, odnosno odricanja.
- (3) U parnicama za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili majčinstva odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno djelovanje kao i povlačenje tužbe.

Član 396

- (1) U postupku za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva ili majčinstva, sud može na prijedlog jedne od stranaka odrediti privremene mjere radi zaštite smještaja i izdržavanja djece.
- (2) Protiv rješenja kojim je određena privremena mjera stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostave prepisa rješenja.
- (3) Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri ne zadržava izvršenje rješenja.

XXVII. POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 397

Ako u glavi XXVII ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 398

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a posebno pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati posebnu pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 399

U toku postupka sud može na prijedlog stranaka odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 400

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe odrediti rok od 15 dana za njeno izvršenje.

Član 401

Rok za podnošenje žalbe na presudu, odnosno rješenje iz radnih odnosa je 15 dana.

XXVIII. POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 402

Ako u glavi XXVIII ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 403

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek obraćati naročitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakog pojedinog slučaja. Pri tome, sud može odrediti i rokove kraće od onih predviđenih odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Član 404

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničit će se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnom osnovu, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 405

- (1) Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.
- (2) Rok za podnošenje žalbe je 15 dana.
- (3) U izuzetnim okolnostima sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.
- (4) Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dozvoljena.

Član 406

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 60 dana nakon protoka roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

XXIX. POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 407

Ako u glavi XXIX ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 408

- (1) Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 3.000 KM.
- (2) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana.
- (3) Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana.

Član 409

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ovog zakona, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 410

- (1) U postupku u sporovima male vrijednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak.
- (2) Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.
- (3) Rješenja iz stava 2 ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pismeni sastav odluke.

Član 411

- (1) Ako tužilac preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 3.000 KM, postupak će se dovršiti prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku.
- (2) Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 5.000 KM, daljnji postupak sproved će se prema odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 412

- (1) Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.
- (2) U presudi, odnosno rješenju iz stava 1 ovog člana sud je dužan navesti razloge iz kojih se može izjaviti žalba.
- (3) Protiv prvostepene presude, odnosno rješenja iz stava 1. ovog člana, stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana.
- (4) U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz člana 292 stava 2 i člana 301 stava 1 ovog zakona je 15 dana.

XXX. POSTUPAK PRED ARBITRAŽOM

Član 413

Stranke se mogu sporazumjeti da rješavanje spora provjere arbitraži, osim ako se radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati u smislu člana 3 stava 2 ovog zakona.

Član 414

- (1) Ugovor o arbitraži može da se zaključi kako u pogledu određenog spora, tako i u pogledu budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa. Ugovor o arbitraži punovažan je samo ako je zaključen u pismenom obliku i ako su ga potpisale sve stranke.
- (2) Ugovor o arbitraži zaključen je u pismenom obliku i kad je zaključen razmjenom pisama, telegrama, teleksa ili drugih sredstava telekomunikacija koja omogućavaju pismeni dokaz o zaključenom ugovoru.

- (3) Ugovor o arbitraži sklopljen je u pismenom obliku i kada je zaključen razmjenom tužbe u kojoj tužilac navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kome tuženi to ne osporava.
- (4) Ugovor o arbitraži može se dokazivati samo ispravama.

Član 415

Ugovor o arbitraži je punovažno zaključen i kad je odredba o nadležnosti arbitraže sadržana u općim uslovima za zaključenje pravnog posla.

Član 416

- (1) Broj arbitara arbitraže mora biti neparan.
- (2) Ako ugovorom stranaka nije određen broj arbitara, svaka stranka postavlja po jednog arbitra, a oni biraju predsjednika.

Član 417

- (1) Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost arbitraže, Osnovni sud ako mu je podnesena tužba u istom sporu i među istim strankama, na prigovor tuženog, oglasit će se nenadležnim, ukinuti sprovedene radnje u postupku i odbacit će tužbu.
- (2) Prigovor iz stava 1 ovog člana tuženi može staviti najkasnije u odgovoru na tužbu.

Član 418

- (1) Stranku, koja po ugovoru o arbitraži treba da postavi arbitra, može pozvati protivna stranka da u roku od 15 dana izvrši to postavljenje i da je o tome obavijesti.
- (2) Poziv u smislu stava 1 ovog člana punovažan je samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome obavijestila protivnu stranku.
- (3) Kad na osnovu ugovora o arbitraži postavljanje arbitra treba da izvrši treće lice, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2 ovog člana tom licu.
- (4) Lice koje je pozvano da postavi arbitra arbitraže vezano je za postavljenje koje je izvršeno čim je to postavljenje saopšteno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 419

- (1) Ako arbitar arbitraže ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizlazi što drugo, arbitra će na prijedlog stranke postaviti sud.
- (2) Ako arbitri ne mogu da se slože o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizlazi što drugo, predsjednika će na prijedlog svakog arbitra ili stranke, postaviti sud.
- (3) Za postavljenje arbitra, odnosno predsjednika arbitraže, nadležan je Osnovni sud.

- (4) Protiv rješenja suda nije dopuštena žalba.
- (5) Stranka koja se ne želi koristiti ovlaštenjem iz stava 1 ili stava 2 ovog člana može tužbom zahtijevati da Osnovni sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 420

- (1) Osim slučaja iz člana 419 ovog zakona, svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži:
 - 1) ako stranke ne mogu da se slože o izboru arbitara koje one zajednički treba da postave;
 - 2) ako lice koje je u samom ugovoru o arbitraži postavljeno za arbitra arbitraže neće ili ne može da vrši tu dužnost.
- (2) O zahtjevu odlučuje Osnovni sud.
- (3) Na ročište za raspravljanje po zahtjevu sud će pozvati stranke.

Član 421

- (1) Arbitar arbitraže dužan je da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz člana 111 ovog zakona. Iz istih razloga mogu stranke zahtijevati izuzeće arbitra arbitraže.
- (2) Stranka koja je sama ili zajedno sa protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je arbitar postavljen.
- (3) Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, o izuzeću odlučuje Osnovni sud.

Član 422

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitri će odrediti postupak pred arbitražom.

Član 423

- (1) Prema svjedocima, strankama i drugim licima koja učestvuju u postupku, arbitraža ne može upotrijebiti prinudna sredstva niti izricati kazne.
- (2) Arbitraža može zatražiti od Osnovnog suda da izvede pojedine dokaze koji se pred arbitražom ne mogu izvesti.
- (3) Na postupak za izvođenje dokaza primijenit će se odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza pred Osnovnim sudom.

Član 424

Arbitraža može donijeti presudu po pravičnosti, samo ako su joj stranke dale takva ovlaštenja.

Član 425

- (1) Kad se arbitraža sastoji od više nego jednog arbitra, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o arbitraži nije drugačije određeno.

- (2) Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitraža je dužna da o tome obavijesti stranke.
- (3) Ako se za slučaj iz stava 2 ovog člana stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka od stranaka može tužbom zahtijevati da Osnovni sud izrekne prestanak važenja ugovora o arbitraži.

Član 426

- (1) Presuda arbitraže mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.
- (2) Izvornik presude i sve prepise potpisuju svi arbitri. Presuda važi i kad koji arbitar uskrati da je potpiše, ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila to uskraćivanje potpisa.
- (3) Strankama se dostavljaju prepisi presude preko Osnovnog suda.

Član 427

Izvornik presude i potvrde o izvršenom dostavljanju čuvaju se kod Osnovnog suda.

Član 428

- (1) Presuda arbitraže ima prema strankama snagu pravosnažne presude, ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred arbitražom višeg stepena.
- (2) Na zahtjev stranke Osnovni sud stavit će na prepisu presude potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti.

Član 429

- (1) Presuda arbitraže može se poništiti po tužbi stranke.
- (2) Za rješavanje o tužbi nadležan je Osnovni sud.

Član 430

Poništenje presude arbitraže može se zahtijevati:

- 1) ako uopće nije zaključen ugovor o arbitraži ili ako taj ugovor nije punovažan;
- 2) ako je u pogledu sastava arbitraže ili u pogledu odlučivanja povrijeđena koja odredba ovog zakona ili ugovora o arbitraži;
- 3) ako presuda nije obrazložena u smislu člana 426 stava 1 ovog zakona ili ako original i prepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 426 stavu 2 ovog zakona;
- 4) ako je arbitraža prekoračila granicu svog zadatka;
- 5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi proturječna;
- 6) ako je presuda arbitraže u suprotnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine i Statutom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i
- 7) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz člana 363 ovog zakona.

Član 431

- (1) Tužba za poništenje presude arbitraže može se podnijeti Osnovnom sudu u roku od 30 dana.

- (2) Ako se poništenje presude zahtijeva iz razloga navedenih u članu 430 tačkama od 1 do 6 ovog zakona, rok za tužbu se računa od dana kada je presuda dostavljena stranci, a ako je stranka za razlog saznala kasnije, rok se računa od dana saznanja.
- (3) U pogledu računanja roka kad se poništenje zahtijeva iz razloga navedenog u članu 430, tački 7 ovog zakona, primjenjivat će se odgovarajuće odredbe člana 366, stavova 1 i 2 ovog zakona.
- (4) Nakon isteka jedne godine od pravosnažnosti presude arbitraže, ne može se zahtijevati poništenje te presude.

Član 432

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene odredbi člana 421 stavova 1 i 2, člana 426 stavova 2 i 3 i članova od 429 do 431 ovog zakona.

Č E T V R T I D I O

XXXI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 433

- (1) Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona započet postupak pred Osnovnim sudom, daljnji postupak sprovest će po odredbama ovog zakona.
- (2) U predmetima iz stava 1 ovog člana u kojima je već zakazano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, ali rasprava još uvijek nije otvorena, sud će opozvati svoje rješenje o određivanju ročišta i o tome obavijestiti stranke, a tuženog pozvati da dostavi odgovor na tužbu u skladu sa odredbama ovog zakona.
- (3) U predmetima iz stava 1 ovog člana u kojima je već otvorena glavna rasprava, sud je dužan na prvom sljedećem ročištu za glavnu raspravu sprovesti sve radnje koje bi po odredbama ovog zakona bio dužan sprovesti na pripremnom ročištu. Održavanje tog ročišta imat će, u pogledu prava i obaveza stranaka, sve pravne posljedice koje, po odredbama ovog zakona, ima održavanje pripremnog ročišta.
- (4) Sud će upozoriti stranke u postupku da poslije održavanja ročišta iz stava 3 ovog člana neće moći preduzimati radnje za koje je odredbama ovog zakona predviđeno da se mogu preduzeti najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta.

Član 434

- (1) Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred Osnovnim sudom završava, daljnji postupak sprovest će se po odredbama ovog zakona.
- (2) Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana, u postupku po pravnim lijekovima u predmetima u kojima je donesena prvostepena odluka prije stupanja na snagu ovog zakona umjesto odredbi članova od 296 do 301 i članova od 322 do 325 Zakona o parničnom postupku u Brčko distriktu BiH primjenjivat će se odredbe članova od 336 do 338 i članova od 358 do 360 ovog zakona.

- (3) Ako po stupanju na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, daljnji postupak sprovest će se po ovom zakonu.

Član 435

Odredba člana 199 ovog zakona počet će se primjenjivati po stupanju na snagu posebnog zakona kojim se uređuje postupak medijacije.

Član 436

Do stupanja na snagu posebnog zakona sudovi će u parničnom postupku primjenjivati odredbe članova od 46 do 68 i članova od 79 do 101 Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", brojevi 43/82 i 72/82).

Član 437

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o parničnom postupku u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine", broj 31/06).

Član 438

U periodu od tri mjeseca nakon početka primjene ovog zakona rokovi iz člana 188 stava 4, člana 207 stava 2 ovog zakona mogu se izuzetno produžiti najduže za 30 dana, ako s obzirom na postojeći raspored ročišta svakog pojedinačnog sudije, zakazivanje ročišta u navedenim rokovima ne bi bilo moguće.

Član 439

Ovaj zakon stupa na snagu osmog (8) dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Broj: 01-02-36/09

Brčko, 18. 3. 2009. godine

**PREDSJEDNIK
SKUPŠTINE BRČKO DISTRIKTA BiH**

Mirsad Đapo, dipl. pravnik, s.r.